Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 102 ◆ Середа, 29 травня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

БОГИ ПОВЕРТАЮТЬСЯ

Мабуть, кожен школяр щось знає про старокиївські схили і про те, як тими схилами, по рівчаках, сплавляли у Дніпро повержених слов'янських богів і як потім кияни бігли берегом, плакали й просили богів хоч раз виринути.

...і рівчаки згодом стали узвозами — ...ричевим, Андріївським.

Але старі боги не забули прохань.

Тихенько й непомітно вони повернулися і, крекчучи, піднялися вгору Андріївським узвозом. І навіть зрідка з'являються тут, перед здивованими школярськими очима — у День Києва, коли людей багато й легко можна загубитися у натовпі...

(Закінчення на 9-й сторінці).

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

Урочисті збори, присвячені Дню прикордонника, відбулися вчора в Києві. Їх відкрив начальник політичного відділу Червонопрапорного Західного прикордонного округу — заступник начальника військ ЧЗПО Герой Радянського Союзу генерал-майор Ю. Бабанський. З доповіддю виступив начальник військ округу генерал-лейтенант В. Губенко. У роботі зборів взяли участь голова Комісії Верховної Ради Української РСР з питань оборони та державної безпеки В. Дурдинець.

Товариство «Україна—Польща» — так віднині називатиметься Українське товариство друзів польського народу. Це вирішили учасники проведеної в Києві конференції цієї масової організації. Вони затвердили статут товариства, обрали правління і голову— першого заступника міністра зв'язку УРСР Ю. Соловйова.

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада Української РСР

◆

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047 Київ, вул. Нестерова, 4

◆

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий коректорською — 446-60-22

ВІДДІЛИ:

парламентський — 441-84-52, 441-85-64,

листів — 441-82-05, 441-29-61,

економіки — 441-88-07,

аграрний — 441-86-18,

міжнародний — 446-91-20,

охорони здоров'я — 441-88-06,

соціальних питань — 441-88-05,

екології — 441-88-59,

культури — 441-86-44,

спорту — 441-88-08,

інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,

історії України — 441-88-62,

військових питань — 441-88-52,

реклами — 441-89-44,

бухгалтерія — 441-84-00.

◆

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

◆

Індекс 60955

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

◆

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

ТРИ ЗАПОВІДІ РИНКУ

Триває перебування на Вінниччині Голови Верховної Ради УРСР Л. КРАВЧУКА

Сьогодні зрозуміло кожному: альтернативи ринкові немає. Тільки ось питання: як до нього йти? Форсувати, як кажуть, одним махом, чи, намацавши добрий грунт і надійно ступивши на нього однією ногою, потім переставляти другу? Проблема непроста, оскільки ми знаємо, що інші країни десятиріччями крокували до ринку.

Тому зустріч з трудівниками виробничого об'єднання «Жовтень» Леонід Макарович використав для з'ясування майбутнього ринкової економіки. Причому, виходячи з умов даного підприємства.

Генеральний директор Алім Романенко висловив, напевне, думку багатьох: важко долати моральний аспект переходу до ринку. Адже нині ми маємо дві економіки. Різниця лише в тому, що державна дбає про розвиток соціальної сфери, а малі форми власності носять дещо егоїстичний характер самозбагачення, оскільки в них немає коштів для спорудження житла, лікарень тощо. Хоч і державна власність, як ми бачимо, вже себе вичерпала, бо стала гальмом в ініціативі ділових людей.

Голова Верховної Ради поцікавився, яку найкращу форму власності при переході від державної до ринкової бачить директор і чи міг би колектив уже сьогодні викупити це підприємство?

Генеральний директор, помовчавши, сказав дещо ухильно: «Сьогодні це робити рано, бо завод задихнеться через нестачу матеріалів, оскільки постачальники поки що діють централізовано. А щодо форм власності, то, звичайно, акціонерну».

І тоді Леонід Макарович зауважив, що кооперативи чи близькі до них форми власності, як би ми до них не ставилися, адміністративно спинити не можна. На них треба вплинути тільки розумною фінансовою політикою. Так само, як стимулювати розвиток акціонерних та інших роздержавлених підприємств. До речі, Росія вже нині на певний час звільнила від податків усю легку промисловість. Це слід зробити і нам, щоб поставити на ноги життєво необхідну галузь, ураховуючи спустошений ринок товарів народного споживання.

Голова обласної Ради, народний депутат України М. Дідик уточнив, що Вінницький облвиконком уже звільнив від податків окремі підприємства, які виробляють товари широкого вжитку.

Учасники зустрічі торкнулися трьох умов розвитку ринку: ринок праці, ринок товарів і культура суспільства. А. Романенко розповів, як у себе на підприємстві, виходячи з нових умов ринку, довелося скоротити понад тисячу інженерно-технічних працівників. Звичайно, людям запропонували іншу роботу, однак шквал невдоволення засвідчив, як болісно сприймається перехід до ринку.

Леонід Кравчук висловив думку, що і колектив, і людина мусять бачити постійну перспективу, знати, заради чого вони терплять тимчасові знегоди. Якщо трудівник вірить, що, хай і через десять років, але обов'язково його життя поліпшиться, він усе задля цього витерпить. І запитав генерального: «А що б ви конкретно зробили для того, якби вам доручила, скажімо, Верховна Рада взятися за розроблення пропозицій, законів, які б спонукали різкий вихід з тяжкого економічного стану?»

А. Романенко, подумавши, сказав:

— Спочатку зібрав би найкмітливіших керівників-господарників, бо без їх практичного досвіду ніякі теорії нічого не варті. А далі реалізував би улюблене своє кредо: людей треба не зобов'язувати, а заохочувати.

— Отже, ваша стратегічна лінія? — спитав Леонід Макарович.

— Гнучка система розвитку економіки.

Розмови тривали у цехах підприємства. А потім у Ленінській кімнаті склоцеху за участю секретаря партійної організації Лариси Соколової, майстра Лідії Флоріної, заступника начальника цеху Дмитра Люльчака, скловара Семена Кікіладзе, технолога Марії Юрченко та інших трудівників відбулась розмова з Головою Верховної Ради України про шляхи виходу республіки з кризової ситуації, чи збирається Верховна Рада, уряд республіки врегулювати політику цін, оскільки нині ми маємо державні, договірні, кооперат[illegible]ні ціни, які суперечать і[illegible]ресам людей, що робитиметься для вирішення проблеми Чорнобиля, розвитку суверенітету України, чи перейде Україна на президентську форму правління та інше.

Того ж дня Леонід Кравчук відвідав головне підприємство об'єднання «Агромаш», а потім у приміщенні суспільно-політичного центру міста зустрівся з представниками громадськості Вінниці та області, де відповів на численні запитання присутніх.

Анато[illegible]
КРАСЛЯНСЬКИ[illegible]
Валерій ЛАЗАРЕНК[illegible]
спеціальні кореспонденти «Голосу України».

ІНТЕРВ'Ю ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР Л. КРАВЧУКА УКРАЇНСЬКОМУ ТЕЛЕБАЧЕННЮ 25 ТРАВНЯ 1991 РОКУ

Як уже повідомлялося, в підмосковному селі Ново-Огарьове завершилось перше засідання Підготовчого комітету по роботі над проектом Союзного договору. В ньому взяли участь Президент СРСР, представники дев'яти союзних республік і 18 автономних республік та республік — колишніх автономій, а також Голова Верховної Ради СРСР, інші представники Верховної Ради. Л. Кравчук, Голова Верховної Ради УРСР, який теж брав участь у цьому засіданні, повернувся до Києва і відразу ж прибув у студію.

— Леоніде Макаровичу, на жаль, з учорашнього сюжету програми «Час» не було зрозуміло всієї складності роботи, яка була проведена. Розкажіть, будь ласка, в чому полягало завдання цього першого засідання?

— Я думаю, телеглядачі знають, що четвертий З'їзд народних депутатів СРСР утворив Підготовчий комітет по роботі над проектом Союзного договору. У цей комітет входять, зокрема, Голови Верховних Рад і Президенти всіх республік.

Вчора відбулося перше засідання, на якому обговорювались тільки принципові питання стосовно проекту. Не весь текст, а принципові питання, ті, що визначать характер, зміст майбутнього Договору.

Якщо провести аналогію, це як у нас на сесії обговорювався проект Концепції нової Конституції; не сама Конституція, а Концепція. Так і тут — не сам проект Договору, а тільки принципові його положення.

— Одне з принципових питань — це ідеологічне спрямування нового Союзного договору. Як розглядалось дане питання?

— Передусім розглядалось питання, як назвати Союзний договір. Представники майже всіх республік, всі члени Підготовчого комітету висловились за те, що має бути Договір про Союз суверенних держав. І така назва була схвалена. Я хочу сказати, що і наша позиція, позиція Верховної Ради України.

І тут я хочу послатись на результати референдуму і республіканського опитування: 26 мільйонів виборців висловились за те, щоб це був Союз суверенних держав. Ця точка зору, яку ми послідовно проводимо і відстоюємо, знайшла підтримку. Майже одностайно, переважною більшістю учасників була прийнята саме така домовленість. Хочу зауважити, що це не рішення, а просто домовленість виходити з документом, який буде називатись Договір про Союз суверенних держав.

— Хоча це деякою мірою суперечить рішенню Верховної Ради СРСР...

— І ця тема, звичайно, була досить гострою. Тому що Верховна Рада СРСР прийняла дивне, з моєї точки зору, рішення: Договір привести у відповідність з референдумом 17 березня. А в бюлетені текст був щодо збереження Союзу Радянських Соціалістичних Республік як оновленої федерації. Тобто, і Договір мав би називатись Договір про Союз Радянських Соціалістичних Республік. А назвали ми його інакше.

Виникло запитання: як же бути в даному разі? Адже Підготовчий комітет не є якимось законодавчим органом. Він тільки висуває певні ідеї, розробляє концепцію, а рішення Верховної Ради — це рішення законодавчого органу, воно є обов'язковим.

Таке запитання я відразу поставив перед Президентом: як нам бути? Якщо ми повинні виконувати рішення Верховної Ради, то маємо зовсім іншу концепцію. Як бути, скажімо, Україні? Було дуже складно на це запитання відповісти. І А. І. Лук'янов робив спробу. Відповідь була приблизно такою: життя є життя, діалектика є діалектикою, депутати — депутатами. А ми маємо виходити насамперед з того, що сюди з'їхались представники всіх республік. Тому що Договір готують і Союз утворюють республіки, а не Верховна Рада СРСР.

— У зв'язку з цим таке запитання. У відомій «Заяві десяти» роль колишніх автономій і автономних республік була дещо принижена. І це викликало певні непорозуміння між союзними республіками і ними. Чи вдалось на цьому засіданні якось зблизити їх позиції?

— Скажу, що тут не було спільної точки зору з боку цих утворень. Частина з них погодилась, що вони, у разі підписання Договору, підписуватимуть його в складі, скажімо, Російської Федерації чи інших республік, до складу яких входять. Однозначну позицію висловив Голова Верховної Ради Кримської Автономної Республіки. Він сказав: переконаний і сподівається на підтримку сесії своєї Верховної Ради, що Крим буде підписувати Союзний договір у складі України.

У Російській Федерації одностайності в цьому плані немає. Вони хочуть мати подвійну суб'єктність. Тобто, суб'єктність у складі Російської Федерації і крім того підписувати Договір як самостійні республіки. З цим, звичайно, не погодився Голова Верховної Ради РРФСР Б. М. Єльцин. І я ду[illegible]аю, тут ще попереду важк[illegible]оротьба. Потрібен час. І[illegible]галі — це може стати [illegible] серйозним гальмом при подальшій роботі над текстом проекту Договору, а також на стадії його підписання.

Хоч домовились, що підписувати Договір будуть не всі водночас. Може статися так, що процес підписання триватиме певний період. Ті республіки, що будуть готові, підпишуть відразу, а ті, що не погоджуються з якихось принципових питань, не мають єдиної позиції, підписуватимуть пізніше. І в самому тексті Договору має бути положення, що держави демократичного спрямування можуть вступити в Союз суверенних держав. Всі держави, які цього побажають.

— Тобто відкритість Союзу?

— Відкритість. І це означає, що процес утворення нового Союзу не завершується якоюсь датою підписання Договору, скажімо, в один день такого-то місяця такого-то року.

— Можна вважати, вчора вже почалося закладання механізму підписання цього Договору?

— Я б сказав, обговорення питання про такий механізм. Хочу наголосити, що не було ніяких підписів,

(Продовження на 3-й стор.).

ІНТЕРВ'Ю ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР Л. КРАВЧУКА УКРАЇНСЬКОМУ ТЕЛЕБАЧЕННЮ 25 ТРАВНЯ 1991 РОКУ

(Продовження. Початок на 2-й стор.).

будь-яких остаточних домовленостей. Йшла дискусія з принципових питань.

Ось одне з них, яке ви порушили. Стосовно ідеологічного спрямування Договору. У Підготовчому комітеті переважною більшістю дійшли висновку, що ніякої ідеологізації бути не може. Договір повинен стати державним документом. А законодавчі акти не можуть нести в собі ідеологічного навантаження.

Ідеологічне спрямування — це справа більш партійна. Коли припустити, що одна партія, скажімо, Комуністична, буде закладати в державні документи ідеологію, то як бути тоді, коли вона на наступних виборах не одержить більшості, а її отримає інша партія, з іншою ідеологією. Тоді що, потрібно буде переглядати всі державні законодавчі документи?

Дехто говорить, що в інших державах таке є. Звичайно, є. Але немає, скажімо, таких назв, як Французька соціалістична або капіталістична республіка.

— Маєте на увазі тільки державний устрій?

— Не тільки. Ми звикли до того, що у нас одна партія, однопартійна система, одна ідеологія і весь народ ту ідеологію підтримує. Була така концепція і психологічна установка для людини. І тоді не було проблеми: концепція єдина, вона підтримується народом і ідеологія партії є ідеологією всього народу. За таких умов не було небезпеки, що державні документи мають колись перероблятися.

В Сполучених Штатах Америки до влади приходять дві партії — республіканська або демократична. Своєю ідеологією вони істотно не відрізняються. І загалом поняття «ідеологія» там дещо розмите. Головне, що коли партія перемагає, то в державні нормативні акти задаються конкретні питання, наприклад, про податки, приватизацію тощо. І не йдеться в них, що саме будувати — соціалізм чи капіталізм. У партій виявляється єдність в основі своїх підходів до таких питань.

Гляньмо тепер на нашу сучасну обстановку. Виникла велика кількість партій, які не тільки не сприймають комуністичної ідеології, а й відкидають її, вороже до неї ставляться. Подобається такий стан комусь чи ні, але це факт. За партіями — частина людей. Я не можу сказати, яка, але є, причому значна.

Якщо в державні документи (а держава не може ділити людей за партіями) закладати ідеологію однієї партії, то в результаті держава повинна б захищати тільки ту ідеологію і ту частину людей, що стоять за цією партією. А як бути з іншими партіями й іншими людьми? Держава ж не може так поступити, що вони мають підкоритися тільки одній партії, хоч сповідують іншу ідеологію. Це питання — принципове. Держава має приймати за змістом такі законодавчі акти, які служили б всьому народові.

— І піднестися над партійністю?..

— Так. Це не значить, звичайно, що коли цього не буде, то не визнається якась ідеологія. Ніхто не відкидає партійної ідеології. Справа людини, що їй сповідувати. А от держава не може виходити з ідеології однієї партії. Її завдання — служити всьому народові. На жаль, цього ніяк не може зрозуміти багато людей, які перебувають при владі.

Нещодавно я виступав в Інституті політології і соціального управління перед головами міських і районних Рад. Мені казали: ви — член Політбюро, то маєте обов'язково виконувати і його рішення. Я їм відповідав, що в рішеннях Політбюро, Пленуму, з'їзду партії є моменти суто ідеологічні і моменти загальнонародні. Скажімо, Чорнобиль. Тут з'їзд висловився однозначно. Як бути з роздержавленням, з'їзд теж висловився. Й інше, що стосується всього народу, я підтримую.

Водночас є питання суто програмні, ідеологічні — даної партії. Такі рішення обов'язкові для комуністів. З'їзд приймає рішення лише для трьох мільйонів комуністів. А виборців у нас 37 мільйонів, народу — 53 мільйони. Є й інші партії. Як же бути в такому разі Голові Верховної Ради? Він що, має відстоювати тільки ці рішення? А як же ставитись до тієї частини народу, яка їх не підтримує, оскільки має інші ідеологічні переконання?

Не треба конфронтувати, бо коли ми в державні документи будемо закладати одну якусь ідеологію, то це може призвести до конфронтації між тими людьми, які стоять на точці зору іншої ідеології. І Голова Верховної Ради, і уряд, і держава в цілому мають служити всьому народові, а не певній партії.

— І досягати злагоди...

— На засіданні Підготовчого комітету дискусія велась ще й навколо того, яким саме утворенням буде майбутній Союз. В проекті Договору — Союз суверенних держав. А яку офіційну назву дати Союзу як державі? Дійшли висновку, за пропозицією Президента, попередньо назвати «Союз Радянських Суверенних Республік». Слово «Соціалістичних» вилучили. Таким чином, зберігається абревіатура СРСР, але зміст вже інший. Це як варіант, як можливий варіант назви майбутнього Союзу.

Не всі підтримали цю назву. І Голова Верховної Ради СРСР, і деякі інші учасники дискусії наполягали на тому, що має бути назва «Союз Радянських Соціалістичних Республік». Порушувалось і таке питання: як бути тим республікам, у назвах яких уже немає слова «соціалістична»? Чи не стане для них це перешкодою до приєднання? Їх представники говорили, що не зможуть вступити в Союз, який матиме іншу спрямованість.

Отже, спрямованість має бути загальнонародною, загальногуманістичною, на захист прав людини, утвердження законності, соціальної захищеності людини. А ті чи інші партії в своїх програмах можуть визначати свої цілі і шляхи їх досягнення.

— Для людей, мабуть, все одно, як назвати суспільство. Аби воно їм підходило за своїм змістом.

— Не пам'ятаю, хто саме говорив: від повторення кожний день слова «соціалізм» соціалізму більше не стане. Я сказав би, для нас це не просто якась там гра термінологічна. У нашій свідомості соціалізм пов'язаний з тими перекосами, з тими недоліками, які були протягом сімдесяти років. І мова про соціалізм як найвище формування народного духу зараз, при відсутності навіть товарів першої необхідності — сприймається як свого роду іронія.

А от соціалізм як ідея — вже інша справа. І її не слід компрометувати. Прагнення досягти її — це високе і відповідальне завдання. Але якщо ми будемо називати сьогодні те, що маємо (я вже говорив про це на сесії), що це є той соціалізм, до якого ми прагнули, то, звичайно, народ нас не зрозуміє.

Не треба загострювати ситуацію, не слід шукати ворога в особі людини, яка висловлює свою думку, має власну позицію і хоче, щоб у суспільстві було більше злагоди і щоб ідеологія не стала причиною незлагоди.

— Ви вжили щодо Союзу слово «держава». У зв'язку з цим я хотів би повернутися до засідання Підготовчого комітету. Справа в тому, що Верховна Рада СРСР прийняла рішення, що від неї будуть представники, які на рівних з республіками підписуватимуть, в усякому разі так намічається, Союзний договір. Як ця проблема обговорювалась на засіданні?

— Що тут сказати? Проблема справді була і обговорювалась гостро. Я виступав разів п'ять на засіданні. Один з виступів був саме з даного питання. Я його поставив так. Ми утворюємо новий Союз. Всі зі мною погодились — Союз суверенних держав. Що буде після того, як Договір підпишуть? Відповідь Президента була чітка: після цього всі законодавчі, виконавчі структури будуть реформовані повністю. Тому що передбачається чітке розмежування повноважень між Союзом і державами, які його утворюють. За таких умов інші функції, інші повноваження матимуть і Союз, і держави, які до нього входять.

Це означає, що відбудуться перевибори органів влади як на рівні Союзу, так і, певною мірою, на рівні республік. Зміняться і виконавчі структури. Ми зараз, зокрема, утворюємо Кабінет міністрів. Тому для нас, скажімо, на рівні виконавчої влади це питаня може і не виникнути. Що ж до законодавчої, то вона також може бути реформована. Інша справа, коли це буде. В усякому разі, приступати до цього не завтра. Вирішуватиме Верховна Рада.

Я думаю, що нам не слід зараз втягуватись в смуту виборів, перевиборів і т. ін. Але вважати, що після підписання Договору все лишиться так, як є, мабуть, не можна. Будуть нові повноваження, утворяться нові структури, виникнуть нові функції.

— Але коли виходити з того, що було запропоновано Верховною Радою Союзу, то, якщо вона підпише Договір, то й повинна зберігатися в такому вигляді, як є.

— Вважаю, що тут проявляється прагнення зберегти наступність. Суть її в тому, що людина, яка є чи то депутатом, чи то взагалі знаходиться при владі, робить вигляд, що нове твориться, але коли це стосується мене, то нехай лишається щодо мене все так, як було.

Скажімо, я виступав і виступаю за всенародне обрання Президента. Мені нерідко задають запитання, навіть мої близькі: навіщо це тобі особисто, ти ж Голова Верховної Ради, подумай про себе. Ти, мовляв, будеш висуватись кандидатом у Президенти.

Я про це не думаю, не до того зараз. Та й хто сьогодні може сказати впевнено, що його оберуть? Думати слід про інше. Коли ми хочемо зробити щось для народу і дійсно реорганізувати все так, як належить, як цього сам народ бажає, і коли при цьому кожен буде пропускати рішення «через себе», «через своє благополуччя», «через свою посаду», то, повірте, нічого ніколи не доб'ємося. Яскравий тому приклад — Верховна Рада СРСР. Вони хочуть і Договір підписати, і мати нові структури. Але щоб нове лишилося старим. Щоб депутати лишились при своїх, як-то кажуть, ситуаціях. І щоб влада у них лишилася.

Тому на засіданні я виступив проти цього, сказав, що нові структури утворюються державами, які входять у Союз, і тільки вони можуть підписувати Договір. А від центру може підписати хіба що одна особа — Президент. Представники ж від тих структур, які мають відмерти, реорганізуватись в інші, не можуть підписувати новий Договір про Союз суверенних держав.

— Даний процес, як видно з вашої розповіді, буде досить тривалим у часі. В перехідний період, коли старі структури вже працюють, будемо так казати, на холостому ході, а нові ще не утворені, як може складатися ситуація, зокрема, в економіці? Це найбільше турбує людей.

— Скажу відверто, якщо хтось думає, що завтра підпишуть Союзний договір і відразу все зміниться, то це справа нереальна в економіці. Для того, щоб в ній настали істотні зміни, потрібно змінити саму економіку, матеріальні відносини. Важливим тут є права, відповідальність колективу, владні повноваження структур різних рівнів і т. ін.

Найбільш реальне делегування влади — знизу вгору. Чим нижче, тим більше прав і влади. Тоді ми й результатів досягнемо. Колективу — повну владу. Району, області теж. Що ж до верхніх ешелонів влади, то вони мають створювати умови, законодавчі й інші, для того, щоб влада в низах, зокрема, в трудових колективах, працювала.

Якщо ж вся влада знову в центрі, як було раніше, а райони, області, міста і колективи залишаться безправними, то зрушень не буде. А прагнення все залишити, як було, є. Щоб перебороти устремління до влади, почестей, а це ще лишається в людях, потрібен час, перехідний період до іншого способу життя. І це треба зрозуміти.

На засіданні я цю думку, цю тезу чітко проводив, наголошуючи, що весь Договір має бути пройнятий таким смислом — все передається республікам, областям, районам. Яким саме буде нове утворення суверенних держав, ми ще певно сказати не можемо. Я схильний до того, що це буде, скоріше всього, Державний союз, федеративний Державний союз. І діятиме він у межах лише тих повноважень, які йому будуть делеговані. Не більше і не менше. І ніякого втручання Союзу у справи суверенних держав і навпаки.

Розмежування самих повноважень має бути особливо чітким. Визначилося тут дві позиції. Перша: республіки делегують Союзу частину повноважень у певних сферах спільного відання. Все інше залишається за ними. Друга: спільні повноваження Союзу і республік. Тут я виступив категорично проти.

Потрібно чітко, чи то в самому Союзному договорі, чи то в додатках до нього, окреслити коло спільних повноважень саме республік у складі Союзу. І цим уникнути двозначності.

І звідси — податки єдині, одноканальні. Може, навколо цього ще потрібно подискутувати, але ж схема така. Республіка має вносити свої фіксовані платежі під союзні потреби.

Скажімо, Російська Федерація прийняла рішення про те, щоб не оподатковувати якийсь час підприємства легкої промисловості. Союз же заявив: ні, якщо ми не візьмемо з них податки, то у нас не буде певної частини бюджету. Як бути в таких випадках? Якщо питання про податки буде вирішувати республіка, то за рахунок інших галузей вона може знайти відповідні кошти для союзного бюджету.

Але до цього слід поставитись спокійно і не драматизувати ситуацію. Потрібно зробити так, як краще. І щоб кожна республіка, Україна зокрема, завжди залишалася суверенною державою, і за умов перебування в Союзі. Якщо ж на словах — держава, а насправді — різного роду маніпулювання цим словом, я б сказав, соціальна демагогія, яка зараз є, то позитивного результату досягнуто не буде.

Можна почути, що, мовляв, п'ять років тому було ліпше. Так, у магазинах, справді, було більше товарів. Але хіба це був той рівень життя, до якого ми дійсно прагнемо? Щоб досягти рівня життя, гідного людини, нам слід подолати існуючі труднощі, пройти нелегкий шлях. Такого не буває, щоб реформувати все — і економіку, і соціальні умови життя, і при цьому щоб усе було принаймні на тому ж рівні, як і раніше. Скажімо, ви робите ремонт свого житла. То хіба в цей час умови можуть бути ліпші тих, які були напередодні?

— Певний час треба пережити незручності...

— Саме так. Саме таким шляхом досягається бажане. І так скрізь. В тому числі і в суспільному житті. Ні, кажуть. І цим спекулюють, обманюючи народ. Мовляв, це перша ознака того, що ми проголосили суверенітет. Ви боретесь за суверенітет, оце маєте наслідки. Мені вже й на сесії закидали: от ви говорите про суверенітет, про Україну, ви подивилися б, як там, на місцях, живуть люди. Сподіваюсь, що про це кожен з нас добре знає. А от спекулювання на процесах утвердження суверенітету та шляхах виходу із кризової ситуації може призвести до того, що дехто скаже: навіщо нам цей суверенітет? Повернімося назад, будемо жи-

(Закінчення на 6-й стор.).

ІМ'Я — ЦЕ НАЙДОРОЖЧЕ

Хто є хто

Севастьянов Володимир Іванович, Київський виборчий округ № 241, що в Кримській АРСР. 1943 року народження, росіянин, член КПРС, закінчив Військову академію імені М. Фрунзе, полковник.

Заступник начальника навчального відділу Сімферопольського військового об'єднаного училища.

— Уже кілька місяців ви живете в Кримській АРСР. Що-небудь змінилося з того часу, як на півострові відновили автономію?

— Для того щоб щось змінилося, певно, пройшло мало часу. Поки що тільки депутати облради піднялися на вищий щабель, стали депутатами парламенту автономної республіки, а облвиконком став урядом. Є тільки надія, що життя народу Криму поліпшиться. Адже тільки заради цього й добивалися автономії. У всякому разі, я голосував саме за це й за це ж агітував інших...

— Так що, зовсім ніяких змін?

— Ніяких. Ось тільки приклад: я займаюся Сімферопольським будинком для людей похилого віку, що знаходиться в моєму окрузі, і поки що ніяких зрушень хоча б для того, щоб він став «середнім», не кажучи вже про високий рівень, нема. Якщо, не дай Боже, доля складеться так, що мені доведеться стати його пацієнтом, то я б цього дуже не хотів...

— Ви — другий рік депутат. Що особисто вас задовольняє в роботі парламенту?

— Я хотів би сказати про роботу нашої комісії, яка займається інвалідами, пенсіонерами, репресованими, «афганцями», ветеранами, тобто третиною всього населення республіки. Мене задовольняє те, що ми хоча б розробили і прийняли закони про інвалідів, репресованих.

— А що не задовольняє?

— Ми ні в якому разі не повинні були приймати в першому читанні Закон про пенсійне забезпечення. Його треба було доопрацювати, бо він практично копіює союзне законодавство. Це — по-перше. По-друге, від імені України він не дає пенсійної гарантії військовослужбовцям. Там записано: військові одержують пенсію із союзного фонду, з Міністерства оборони тощо. А ми мали б гарантувати людям в погонах республіканську пенсію. При цьому ми, парламент, відразу заручилися б підтримкою військових.

— А ваше ставлення до власного депутатства?

— Різне. Я усвідомлюю, що наша робота — законодавча і має бути основною. Ми маємо приймати такі закони, які захищали б усіх громадян. Але й про депутатів треба піклуватися, щоб вони хоча б жили в нормальних умовах. Як військовий скажу: полководець тільки тоді виграє битву, коли піклується про солдатів. Ми — свого роду солдати парламенту, але жодного разу не чули від керівництва Верховної Ради, щоб воно поцікавилося по-людськи: а як ви живете в своїх готелях? Я не про гроші кажу. Нам іноді зубну пасту ніде купити, бо коли ми виходимо з парламенту або з комісій, все вже зачинено...

— Ви — за постійно діючий парламент?

— Так. Поки що мої обов'язки у військовому училищі виконують мої колеги-офіцери, які сказали: ми справимося, а ти закони хороші приймай. А ми тут — пробивна сила, причому в нерівних умовах. Самі порівняйте: що можу я, офіцер, а що може депутат-міністр або голова облвиконкому? Ми повинні бути в рівних умовах.

— Сьогодні багато говорять про «білу гвардію», про її гасло: «життя — батьківщині, честь — нікому». Це можна сказати про радянських офіцерів?

— Я з цим гаслом згодний: життя офіцера належить Батьківщині. І така вже солдатська доля: він завжди має бути готовим віддати життя за Вітчизну, і одним таланить, коли війни нема, іншим ні, робота наша така...

А честь, звичайно, нікому. Але це стосується не тільки офіцерів. Я взагалі найдорожчим для людини вважаю чесне ім'я.

— Ви воювали, маєте нагороди?

— Так. Був військовим радником в Єгипті з 1967 по 1970 рік і в Афганістані — з 1979 по 1981 рік. Маю нагороди. Найдорожчі з них бойові, за війну...

— З війною пов'язане й поранення?

— Так. Я став першим інвалідом, якого наказом міністра оборони залишено служити в армії.

— А з сім'єю справи як? Розумієтесь?

— У нас офіцерська сім'я. Я — син офіцера, мій старший теж в погонах, артилерист, служить у Середній Азії. Молодший навчається в школі. Вони мене розуміють. Без проблем.

Вів бесіду спеціальний кореспондент «Голосу України» Володимир СКАЧКО.

Фото Л. ВІТАЛЕНКА.

Коротко

МОЛИТВА ДІЙШЛА!

Як з'ясували працівники житомирських обласного державного та партійного архівів А. Василевський та Г. Денисенко, один з організаторів і виконавців знищення родини російського царя Миколи II — В. Рябов — після того спокійно жив у Житомирі, керував держархівом і залишив письмові спогади, в яких детально описав увесь «процес». Скинуті в шахту, класові вороги молилися за своїх убивць і співали «Спаси, Господи, люди твоя...».

Спогади та коментар до них недавно опубліковані краєзнавцем Г. Мокрицьким у «Житомирському віснику».

Валерій НЕЧИПОРЕНКО.
Житомир.

ДІАГНОЗ СТАВИТЬ «ЗДОРОВ'Я»

В Ужгороді відбулася презентація науково-медичного центру «Здоров'я». Створений він два роки тому, але через відсутність власного приміщення обслуговував громадян за місцем роботи. А це було незручно — важка діагностична апаратура, переїзди тощо. І ось днями НМЦ справив новосілля. Йому виділено приміщення в обласному громадсько-політичному центрі.

Тут приймають висококваліфіковані спеціалісти, а розцінки в «Здоров'ї» нижчі, ніж у платних державних лікувальних закладах.

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».
Ужгород.

Ракурс

Похилий вік — 150 років. Саме стільки виповнилося днями пожежній службі Києва. Та швидкості ростуть, і старіє лише техніка...

На знімках:
дідівська техніка пожежників на заслуженому відпочинку.

Фото Віталія ЛЕЩИНСЬКОГО.

Версія

ЗГАДАВ ПРО ІСУСА

Цілий тиждень в області працював прокурор-криміналіст з Києва Віктор Хомчук. Експерт допомагав обласній прокуратурі досліджувати незвичний злочин.

Володимира Бондаренка знайшли на території Каховського будинку-інтернату мертвим, із цвяхом у потилиці. Версії були різні. Але досвідчені криміналісти зупинилися на одній. Для цього їм довелося відтворити спосіб життя напівбомжа Бондаренка, що в останні роки виявився досить непривабливим. Згадали й іншу заплутану історію: випадок, коли людина зуміла сама собі вбити в голову аж три цвяхи і залишитись живою.

Усе це, а також хрест, відбитий на руці незадовго до трагедії, привело слідство до висновку, що чоловік у стані психічного розладу покінчив життя самогубством. З цим висновком погодилося й наукове товариство судексспертів Міністерства охорони здоров'я республіки, повідомила газета «Херсонський вісник».

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Херсонська область.

Навколомистецькі но

ТВОРЧІСТЬ БЕЗ "

Художнім фільмом «Ізгой» відкриває першу сторінку своєї біографії кіностудія «Земля» творчо-виробничого об'єднання «Фест-Земля» Українського фонду культури. Картину за мотивами повісті Анатолія Дімарова «Симон-різник» знімає режисер Володимир Савельєв.

У головній ролі — популярний ізраїльський актор Йоссі Поллак. Інші ролі виконують Борислав Бронду-ков, Ма... Валента... фанія... Сльозка...

Фільм... з кіноф... ції, Н... вальнок... тивом «... тю кіно... женка.

На... Брондук... Йоссі... епізоді...

Кому вигід

КЕРІВНИЦТ... ЗА ЧОРНИЙ

«Іноді мені здається, що вами керує зграя спекулянтів, — заявив Р. Людвиковський, директор парфюмерної фабрики «Хент» (Польща). — Торік ми пропонували вам свою помаду по 3 карбованці за штуку. Помаду, яка на ваших базарах коштує від 8 до 10 карбованців. Ви відмовилися, з чого я роблю висновок, що вашому керівництву (не маю на увазі нікого конкретно) вигідно підтримувати «чорні» ціни...».

Але 38 польських фірм, які взяли участь у виставці «Львів-контакт-91», ві-рять, ... таки ві... стануть... го бізне...

— В... мальні... я вам... ду. — ... жиковс... — ор... маючи... терних... податк... і наш... кратиз... Ячбі... ві...

То

«...А ЛУКА

В історії Сум є сторінка, пов'язана з іменем А. Чехова. На околиці міста — Луці, у поміщика Линтварьова він жив у 1888 — 1889 роках. Пізніше, мандруючи по Італії, Антон Павлович пише: «Абація та Адріатичне море чудові, але Лука і Псел кращі».

За традицією, у травні тут проводяться Чеховські дні. Цього року їх організував недавн... друзів... — спе... сика у... Москв... ансамб... ки «К... ховськ... Особл... та є у... них го... ського...

ЛИШЕ РЕЗУ

Футбольні клуби першої ліги зіграли матчі одинадцятого туру чемпіонату СРСР: «Уралмаш» — «Локомотив» — 2:2, «Геолог» — «Шинник» — 0:2, «Зеніт» — «Новбахор» — 3:1, «Пардаугава» — «Нафтовик» — 1:2, «Ротор» — «Текстильник» — 4:0, «Кайрат» — «Факел» — 2:1, «Ростсільмаш» — «Буковина» — 1:0, «Кубань» — «Зім-брул»... тайк»... намо»...

Чем... зу, др... одина... КІМ -... «Карп... (Запо... 6:0, ... рабах...

...ОРОЖЧЕ

...чення. Його
...рацювати, бо
...опціє союзне
... Це — по-
..., від імені
...ає пенсій-
...ськовослуж-
...исано: війсь-
... пенсію із
... з Міністер-
...що. А ми ма-
... людям в
...канську пен-
... ми, парла-
...турчилися б
...ськових.

...авлення до
...тства?

... усвідомлюю,
...а — законо-
...ти основною.
...мати такі за-
...щали б усіх
... про депута-
...ватися, щоб
...и в нор-
... Як військо-
...водець тіль-
...битву, коли
...солдатів. Ми
... солдати пар-
...одного разу
...дництва Вер-
...б воно поці-
...ськи: а як
... готелях? Я
... кажу. Нам
...сту ніде ку-
...и виходимо з
...бо з комісій.
...о...

...постійно дію-

..., що мої обо-
...вому училищі
...колеги-офіце-
...е ми справи-
...ни хороші
...тут — про-
...чому в. не-
... Самі порів-
...я, офіцер а

що може депутат-міністр або голова облвиконкому? Ми повинні бути в рівних умовах.

— Сьогодні багато говорять про «білу гвардію», про її гасло: «життя — батьківщині, честь — нікому». Це можна сказати про радянських офіцерів?

— Я з цим гаслом згодний: життя офіцера належить Батьківщині. І така вже солдатська доля: він завжди має бути готовим віддати життя за Вітчизну, і одним таланить, коли війни нема, іншим ні, робота наша така...

А честь, звичайно, нікому. Але це стосується не тільки офіцерів. Я взагалі найдорожчим для людини вважаю чесне ім'я.

— Ви воювали, маєте нагороди?

— Так. Був військовим радником в Єгипті з 1967 по 1970 рік і в Афганістані — з 1979 по 1981 рік. Маю нагороди. Найдорожчі з них бойові, за війну...

— З війною пов'язане й поранення?

— Так. Я став першим інвалідом, якого наказом міністра оборони залишено служити в армії.

— А з сім'єю справи як? Розуміється?

— У нас офіцерська сім'я. Я — син офіцера, мій старший теж в погонах, артилерист, служить у Середній Азії. Молодший навчається в школі. Вони мене розуміють. Без проблем.

Вів бесіду спеціальний кореспондент «Голосу України» Володимир СКАЧКО.

Фото Л. ВІТАЛЕНКА.

Версія

ЗГАДАВ ПРО ІСУСА

Цілий тиждень в області працював прокурор-криміналіст з Києва Віктор Хомчук. Експерт допомагав обласній прокуратурі досліджувати незвичний злочин.

Володимира Бондаренка знайшли на території Каховського будинку-інтернату мертвим, із цвяхом у потилиці. Версії були різні. Але досвідчені криміналісти зупинилися на одній. Для цього їм довелося відтворити спосіб життя напівбомжа Бондаренка, що в останні роки вивився досить неприбавливим. Згадали й іншу заплутану історію: випадок, коли людина зуміла сама собі вбити в голову аж три цвяхи і залишитись живою.

Усе це, а також хрест, вибитий на руці незадовго до трагедії, привело слідство до висновку, що чоловік у стані психічного розладу покінчив життя самогубством. З цим висновком погодилося й наукове товариство судекспертів Міністерства охорони здоров'я республіки, повідомила газета «Херсонський вісник».

Іван КАЛИНИЧЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».
Херсонська область.

...вонилося дня-
...туть, і старіє

...у відпочинку.

...НСЬКОГО.

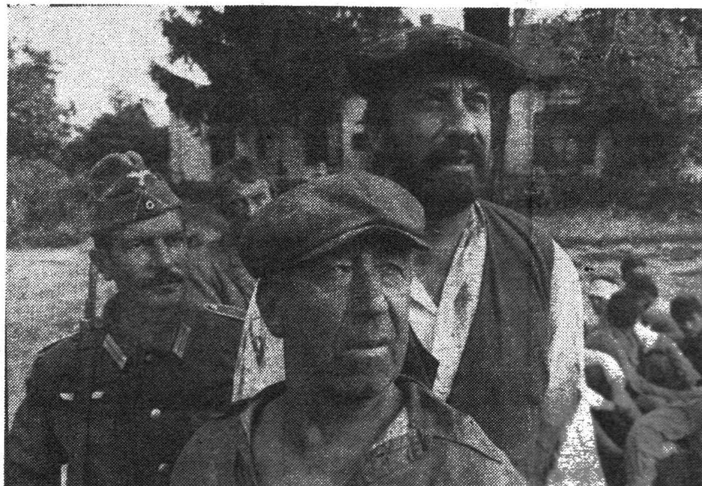

Навколомистецькі новини

ТВОРЧІСТЬ БЕЗ КОРДОНІВ

Художнім фільмом «Ізгой» відкриває першу сторінку своєї біографії кіностудія «Земля» творчо-виробничого об'єднання «Фест-Земля» Українського фонду культури. Картину за мотивами повісті Анатолія Дімарова «Симон-різник» знімає режисер Володимир Савельєв.

У головній ролі — популярний ізраїльський актор Йосси Поллак. Інші ролі виконують Борислав Брондуков, Маргарита Вишнякова, Валентанс Масальскіс, Стефанія Станюта, Микола Сльозка, Ярослав Гаврилюк.

Фільм знімається спільно з кінофірмами ФРН і Швеції, Київською кінокопіювальною фабрикою, кооперативом «Парсуна» — за участю кіностудії імені О. Довженка.

На знімку: Борислав Брондуков (дядько Гриб) і Йосси Поллак (Симон) в епізоді кінокартини «Ізгой».

Кому вигідно?

КЕРІВНИЦТВО — ЗА ЧОРНИЙ РИНОК

«Інколи мені здається, що вами керує зграя спекулянтів, — заявив Р. Людвиковський, директор парфюмерної фабрики «Хент» (Польща). — Торік ми пропонували вам свою помаду по 3 карбованці за штуку. Помаду, яка на ваших базарах коштує від 8 до 10 карбованців. Ви відмовилися, з чого я роблю висновок, що вашому керівництву (не маю на увазі нікого конкретно) вигідно підтримувати «чорні» ціни...».

Але 38 польських фірм, які взяли участь у виставці «Львів-контакт-91», вірять, що ми свої проблеми таки вирішимо, і тоді вони стануть піонерами польського бізнесу на Україні.

— Ви лиш прийміть нормальні закони, і через місяць я вам три сотні фірм приведу, — заявив Войцех Вижиковський, директор фірми — організатора виставки, маючи на увазі заборону бартерних угод, грабіжницькі податки на експорт-імпорт і наш першокласний бюрократизм.

Якби ж то все належало від нас, шановний ...

Інформагентство «Інтел».

Точка на карті

«...А ЛУКА І ПСЕЛ КРАЩІ»

В історії Сум є сторінка, пов'язана з іменем А. Чехова. На околиці міста — Луці, у поміщика Линтварьова він жив у 1888 — 1889 роках. Пізніше, мандруючи по Італії, Антон Павлович пише: «Абація та Адріатичне море чудові, але Лука і Псел кращі».

За традицією, у травні тут проводяться Чеховські дні. Цього року їх організував недавно створений «Клуб друзів Чехова». У програмі — спектаклі за творами класика у виконанні акторів з Москви та Арзамаса, виступ ансамблю старовинної музики «Камерта таврик», чеховські літературні читання. Особливістю нинішнього свята є участь у ньому зарубіжних гостей — трупи Лондонського драматичного театру «Пейн плау» та актора із США Уїльяма Шуста.

Спонсор Днів Чехова, що стали значною подією в культурному житті міста, — Сумський науково-дослідний інститут компресорного машинобудування.

Віталій МАКСЮТЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».
Суми.

Футбол

ЛИШЕ РЕЗУЛЬТАТИ

Футбольні клуби першої ліги зіграли матчі одинадцятого туру чемпіонату СРСР: «Уралмаш» — «Локомотив» — 2:2, «Геолог» — «Шинник» — 0:2, «Зеніт» — «Новбахор» — 3:1, «Пардаугава» — «Нафтовик» — 1:2, «Ротор» — «Текстильник» — 4:0, «Кайрат» — «Факел» — 2:1, «Ростсільмаш» — «Буковина» — 1:0, «Кубань» — «Зімбрул» — 1:0, «Таврія» — «Котайк» — 3:1, «Тілігул» — «Динамо» (Ставрополь) — 2:1.

Чемпіонат Радянського Союзу, друга ліга, західна зона, одинадцятий тур: «Дніпро» — КІМ — 1:0, «Нива» (Вінниця)— «Карпати» — 0:0, «Торпедо» (Запоріжжя) — «Галичина» — 6:0, «Нива» (Тернопіль) — «Карабах» — 2:0, «Волинь» — «Динамо» (Гянджа) — 2:0, «Спартак» — СКА (Одеса) — 1:0, «Гоязан» — «Суднобудівник» — 2:0, «Динамо» (Брест) — «Тігана» — 1:0, «Хімік» — «Зоря» (Бєльці) — 0:1, «Зоря» (Луганськ) — «Кремінь» — 2:0, «Торпедо» (Таганрог) — «Ворскла» — 3:0.

У тернопільської «Ниви» і «Торпедо» (Таганрог) — по 15 очок, у «Зорі» (Луганськ), «Дніпра», «Карпат» (Львів) — по 14.

Телеграфним рядком з Луганська

УСІ ДІТИ — НАШІ

Луганський міськвиконком підписав контракт з центральною медичною службою міста Сент-Етьєн (Франція). На базі обласної дитячої лікарні буде організовано центр по пересадці кісткового мозку та лікуванню лейкемії.

СТАРТОВИЙ УСПІХ

Перші торги провела Луганська універсальна торгова біржа. На думку спостерігачів, вони виявилися вдалішими, ніж перший досвід колег з Миколаєва, Херсона, Одеси, Києва. Натхнені стартовим успіхом, місцеві біржовики планують відкрити не менше 16 брокерських контор у Луганську та інших містах області.

«СТАЛЬ» ПРОТИ СТАЛІ

Над трубами першої й другої мартенівських печей Комунарського металургійного комбінату помітно поменшало диму й сажі. Це видно навіть неозброєним оком. Зменшити викиди вдалося завдяки модернізації технологічного обладнання в рамках екологічної програми «Сталь».

КОЖНІЙ СІМ'Ї — ПО ГОРОДУ

Тільки в Артемівському районі обласного центру «взяти город» виявили бажання понад 25 тисяч сімей. Окремі ділянки віддалені від міста на 70—80 кілометрів. Та це не перешкода. «Нарізають» землю всім «бажаючим», правда, розміри ділянок скорочено до трьох соток.

ВІД ПАВЛІВСЬКОГО ТУМАНУ

Їде на Чукотку будівельний загін пединституту, укомплектований переважно одруженими хлопцями. Це нагода не тільки для того, щоб перевірити почуття своїх юних дружин, а й поліпшити більш ніж скромний бюджет студентської сім'ї.

Сергій СКИБА, власний кореспондент «Голосу України».

Щось нове!

КОРОВА... З МОЛ...

Двісті тисяч карбованців. Для колгоспу-мільйонера це, напевно, крапля в морі. Але якщо вони придбані на сільськогосподарському аукціоні — інша річ.

...Їхали до Києва з деякими ваганнями.

А вороття назад уже не було. Торгуватися правління вирішило твердо. А перед тим науковці з племстанції підбили на благородний ризик: з вашими, мовляв, теличками тисячні прибутки можна мати щороку. Не віриться? Вірилось і не вірилось. Адже й зоотехнік О. Шевчук, і голова колгоспу М. Микичур (теж випускник зоофаку) добре знали вдачу їхніх голштинофризів: стовідсоткова придатність до машинного доїння й молоковіддачі. Тож у себе на племзаводі їх вісімдесят відсотків утримують, решта поголів'я — чистопородний симентал. Тому й тваринництво у Стадниці ...
ша галузь.

Але повер...
го аукціону...
ватися мож...
кажучи, при...
свої торги з...
хом. І мали...
лів 44 тис...
чистого при...
за 50 голів...
тім — аж 1...
карбованців...
кий стрибок...
гів з'явився...
стадничан у...
До голови М...
ходили поку...
Франківсько...
сії, Білорус...
Розпитували...

власний ...
«Голосу У...»
Стадниця ...
Вінницько...
Вінницько...

Багато в світі див...

ЯК ЛОЛИНСЬКІ М... ЗУСТРІЛИСЯ З ...

Відігравши весілля в сусідньому селі Ілемні Рожнятівського району, четверо лолинських музикантів зібралися прямувати додому польовою дорогою. Відстань між селами невелика — напрямки близько трьох кілометрів. Але надворі темрява — хоч в око стрель. Одному може б і моторошно, та їх четверо веселих музик.

Скрипаль Іван Шутка першим побачив світле коло, що рухалося їм назустріч.

Воно потужно освітило поле й почало різко наближатися до лолинців. Розміри його збільшувалися. Музиканти злякливо збилися докупи. Дивне світло чудодійно відібрало в них здатність рухатися й дар мови. Навкруги стало видно, як удень.

Величезне неонове світле коло наближалося до музикантів, а за 20—30 метрів зупинилося. Потужним світловим потоком це маєво ще деякий час сліпило групку людей, а по...
чило вгору...
лолинців пі...
світило. Теп...
музикантів ...
потужні ...
спереду, дру...

Через де...
невидомі сяй...
ді, зникли...

Біля уроч...
десне сяйво...
з'явилося б...
Воно то наб...
далялося, пе...
летенськими...
вниз, то в ...
ший бік. Зг...
подівано зни...

Проходяч...
цем, що єдн...
нем, сільсь...
згадували п...
покважно ми...
зок дороги...

Ярос...
Івано-Фра...

P. S.

А, може, ...
марилося, —...
повертались...

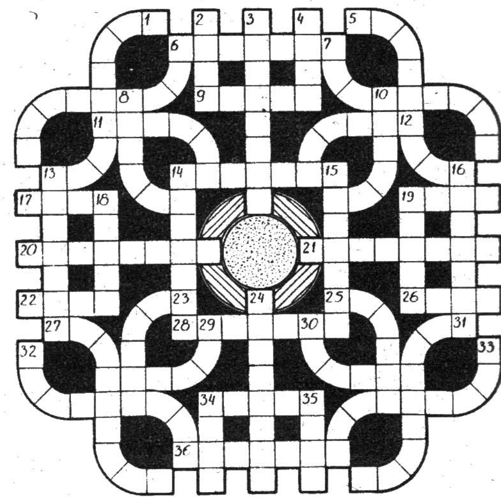

КРОСВОРД

ПО ДУГАХ: 1. Вірш Тараса Шевченка. 5. Засновник єдиної Монгольської держави, дід Батия. 6. Видатний гетьман України. 7. Колишня назва Івано-Франківська. 8. Рабовласницька держава на Вірменському нагір'ї. 10. Давньогрецька назва кочовиків. 11. Іспанський архітектор, будівничий Ескоріалу. 12. Знаменитий скіфський курган в Запорізькій області. 23. Гора, до якої пристав Ноїв ковчег. 25. Село, побли-

Голос України

Телеграфним рядком з Луганська

УСІ ДІТИ — НАШІ

Луганський міськвиконком підписав контракт з центральною медичною службою міста Сент-Етьєн (Франція). На базі обласної дитячої лікарні буде організовано центр по пересадці кісткового мозку та лікуванню лейкемії.

СТАРТОВИЙ УСПІХ

Перші торги провела Луганська універсальна торгова біржа. На думку спостерігачів, вони виявилися вдалішими, ніж перший досвід колег з Миколаєва, Херсона, Одеси, Києва. Натхнені стартовим успіхом, місцеві біржовики планують відкрити не менше 16 брокерських контор у Луганську та інших містах області.

«СТАЛЬ» ПРОТИ СТАЛІ

Над трубами першої й другої мартенівських печей Комунарського металургійного комбінату помітно поменшало диму й сажі. Це видно навіть неозброєним оком. Зменшити викиди вдалося завдяки модернізації технологічного обладнання в рамках екологічної програми «Сталь».

КОЖНІЙ СІМ'Ї — ПО ГОРОДУ

Тільки в Артемівському районі обласного центру «взяти город» виявили бажання понад 25 тисяч сімей. Окремі ділянки віддалені від міста на 70—80 кілометрів. Та це не перешкода. «Нарізають» землю всім «бажаючим», правда, розміри ділянок скорочено до трьох соток.

ВІД ПАВЛІВСЬКОГО ТУМАНУ

Їде на Чукотку будівельний загін педінституту, укомплектований переважно одруженими хлопцями. Це нагода не тільки для того, щоб перевірити почуття своїх юних дружин, а й поліпшити більш ніж скромний бюджет студентської сім'ї.

Сергій СКИБА,
власний кореспондент «Голосу України».

Щось нове!

КОРОВА... З МОЛОТКА

Двісті тисяч карбованців. Для колгоспу-мільйонера це, напевно, крапля в морі. Але якщо вони придбані на сільськогосподарському аукціоні — інша річ.

...Їхали до Києва з деякими ваганнями.

А вороття назад уже не було. Торгуватися правління вирішило твердо. А перед тим науковці з племстанції підбили на благородний ризик: з вашими, мовляв, теличками тисячі прибутку можна мати щороку. Не віриte? Вірилось і не вірилось. Адже й зоотехнік О. Шевчук, і голова колгоспу М. Микичур (теж випускник зоофаку) добре знали вдачу їхніх голштинофризів: стовідсоткова придатність до машинного доїння й молоковіддачі. Тож у себе на племзаводі їх вісімдесят відсотків утримують, решта поголів'я — чистопородний симентал. Тому й тваринництво у Стадниці — найприбутковіша галузь.

Але повернімося до нашого аукціону. Тут і проторгуватися можна. Тому, чесно кажучи, приїхали на перші свої торги з певним острахом. І мали тоді за 30 нетелів 44 тисячі карбованців чистого прибутку. Через рік за 50 голів — 55 тисяч, потім — аж 135, 186 тисяч карбованців. Чому такий різкий стрибок? Бо досвід торгів з'явився, і тут, у Києві, стадничан уже добре знали. До голови М. Микичура підходили покупці з Івано-Франківської області, з Росії, Білорусії. Цікавились. Розпитували. Купували.

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Стадниця Вінницького району Вінницької області.

Багато в світі див...

ЯК ЛОЛИНСЬКІ МУЗИКИ ЗУСТРІЛИСЯ З НЛО

Відігравши весілля в сусідньому селі Ілемні Рожнятівського району, четверо лолинських музикантів зібрались прямувати додому польовою дорогою. Відстань між селами невелика — напрямки близько трьох кілометрів. Але надворі темрява — хоч в око стрель. Одному може б і моторошно, та їх четверо веселих музик.

Скрипаль Іван Шутка першим побачив світле коло, що рухалося їм назустріч.

Воно потужно освітило поле й почало різко наближатися до лолинців. Розміри його збільшувалися. Музиканти лякливо збилися докупи. Дивне світло чудодійно відібрало в них здатність рухатися й дар мови. Навкруги стало видно, як удень.

Величезне неонове світле коло наближалося до музикантів, а за 20—30 метрів зупинилося. Потужним світловим потоком це маєво ще деякий час сліпило групку людей, а потім різко підскочило вгору. Незабаром до лолинців підпливло ще одне світило. Тепер спантеличених музикантів обсвічували два потужні джерела — одне спереду, друге згори.

Через деякий час обидва невідомі сяйва, мов по команді, зникли.

Біля урочища Присліп чудесне сяйво знову зненацька з'явилося біля музикантів, Воно то наближалось, то віддалялось, переміщуючись велетенськими стрибками вгору-вниз, то в один, то в інший бік. Згодом видиво несподівано зникло остаточно...

Проходячи пізніше путівцем, що єднає Лолин з Ілемнем, сільські музики не раз згадували про ту чудасію й поквапно минали той відрізок дороги.

Ярослав САВЧИН.
Івано-Франківська область.

P. S.
А, може, те видиво й примарилося, — усе ж з весілля поверталися музики.

Реалії

ЯКЩО ГОРА НЕ ЙДЕ ДО МАГОМЕТА

Минулого тижня віруючі УАПЦ пікетували облраду з вимогами зареєструвати їхню громаду й надати храм. Зі своїми вимогами сюди прийшли й люди з Товариства української мови, яким теж довго не надають приміщення. Тож вони провели своє засідання просто у вестибюлі облвиконкому. А наступного дня ще й репетицію відзначення роковин поховання Т. Шевченка. Владі залишається піти назустріч віруючим та новим громадським формуванням.

Сергій ПАВЛЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Чернігів.

Мал. Вадима ВАСЮШКІНА.

Оце так!

ЧИМ ПАХНЕ?

У Вознесенську сталася аварія (в котрий раз!) на каналізаційно-насосній станції шкіряного заводу. Лавина смердючої рідини «освіжила» мертвонароджену річку. Поки мешканці та жителі навколишніх сіл, затуляючи носа, не можуть визначити, чим воно пахне, керівництво шкірзаводу підраховує, скільки йому перепаде за економію на будівництві очисних споруд.

Володимир ОЛЕФІРЕНКО.
Миколаївська область.

ПОГОДА

29—30 травня на Україні короткочасні дощі, грози, подекуди град, завтра шквали 15—20, у Карпатах до 30—35 метрів на секунду, дощ з мокрим снігом. Температура вдень 16—22, вночі 7—12, у західних областях вдень 9—15, уночі 4—9, у Карпатах вдень 3—8 градусів тепла, вночі близько нуля.

По Київській області сьогодні вдень короткочасний дощ, гроза, вітер змінних напрямків, 3—5 метрів на секунду, при грозах поривчастий. Температура 16—21 градус.

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

...ни

...ДОНІВ

...та Вишнякова, ...асальскіс, Сте...юта, Микола ...слав Гаврилюк. ...ається спільно ...и ФРН і Шве...кою кінокопію...икою, коопера...на» — за учас... імені О. Дов...

...у: Борислав ...дько Гриб) і ...ак (Симон) в ...артини «Ізгой».

...НОК

... свої проблеми ...о, і тоді вони ...рами польсько... Україні.

... прийміть нор..., і через місяць ...ні фірм приве... Войцех Ви...директор фірми ...ора виставки, ...і заборону бар... грабіжницькі ... експорт-імпорт ...ласний бюро...

...все ...лежало ...вний ...е... ...ство «Інте-

...а карті

...ПСЕЛ КРАЩІ»

...орений «Клуб ...». У програмі ...а творами кла...нні акторів з ...замаса, виступ ...ровинної музи... таврик», че...турні читання. ...инішнього свя...ньому зарубіж... трупи Лондон...тичного театру «Пейн плау» та актора із США Уїльяма Шуста.

Спонсор Днів Чехова, що стали значною подією в культурному житті міста, — Сумський науково-дослідний інститут компресорного машинобудування.

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Суми.

...бол

...ТАТИ

...Таврія» — «Ко...Тілігул» — «Ди...оль) — 2:1.

...дянського Сою... західна зона, ...р: «Дніпро» — ...ива» (Вінниця)— ...:0, «Торпедо» ... «Галичина» — ...нопіль) — «Ка... «Волинь» — «Динамо» (Гянджа) — 2:0, «Спартак» — СКА (Одеса) — 1:0, «Гоязан» — «Суднобудівник» — 2:0, «Динамо» (Брест) — «Тігана» — 1:0, «Хімік» — «Зоря» (Бєльці) — 0:1, «Зоря» (Луганськ) — «Кремінь» — 2:0, «Торпедо» (Таганрог) — «Ворскла» — 3:0.

У тернопільської «Ниви» і «Торпедо» (Таганрог) — по 15 очок, у «Зорі» (Луганськ), «Дніпра», «Карпат» (Львів) — по 14.

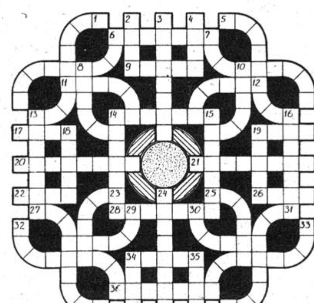

КРОСВОРД

ПО ДУГАХ: 1. Вірш Тараса Шевченка. 5. Засновник єдиної Монгольської держави, дід Батия. 6. Видатний гетьман України. 7. Колишня назва Івано-Франківська. 8. Рабовласницька держава на Вірменському нагір'ї. 10. Давньогрецька назва кочовиків. 11. Іспанський архітектор, будівничий Ескоріалу. 12. Знаменитий скіфський курган в Запорізькій області. 23. Гора, до якої пристав Ноїв ковчег. 25. Село, поблизу Ясс, у битві біля якого Богдан Хмельницький попав у полон до турків. 27. Український письменник, основоположник театру в Коломиї — першого українського театру в Галичині. 29. Гуцульський чоловічий і жіночий одяг. 30. Письмовий знак. 31. Виконання церковних пісень двома хорами. 32 Велика космічна система. 33. Кошовий отаман Чорноморських козаків.

ПО ГОРИЗОНТАЛІ: 6. Чутка, вірогідність якої не встановлено. 9. Грошова одиниця Австро-Угорщини. 14. Державне утворення у тюркомовних народів. 17. Дуже забруднене повітря у великих містах. 19. Вигадка, хвастощі з метою перебільшення своєї ролі. 20. Мінерал — сировина для одержання кобальту і нікелю. 21. Сучасна назва знаменитої Жовкви. 22. Великий український поет, лауреат Шевченківської премії. 26. Настоятель чоловічого католицького монастиря. 28. Українська народна спортивна гра. 34. Ріка в Югославії. 36. Церковний діяч Київської Русі, один із засновників Києво-Печерської лаври.

ПО ВЕРТИКАЛІ: 2. Військова та адміністративно-територіальна одиниця на Україні за Гетьманщини. 3. Пісня Володимира Івасюка. 4. Тварина — тотем давніх українців. 13. Відомий японський кінорежисер. 14. Український художник. 15. Східнослов'янський племінний союз. 16. Людина, становище якої викликає співчуття. 18. Бій, у якому козацьке військо змішувалося з ворожим. 19. Одна з найбільших картинних галерей Італії. 24. Українська письменниця, дружина Пантелеймона Куліша. 34. Праслов'янська богиня рік, жіноче начало Всесвіту. 35. Давні племена й народи, що говорили індоіранськими мовами.

Склала Галина УХАНЬ.

ВІДПОВІДІ ДО КРОСВОРДА, НАДРУКОВАНОГО 13 ТРАВНЯ

ПО ГОРИЗОНТАЛІ: 7. Антисвіт. 8. Катерина. 10. Федорів. 11. Гефест. 13. Поляни. 18. Каное. 20. Торнадо. 21. Квадрат. 22. Візит. 23. Ковадло. 24. Олексій. 25. Римар. 27. Молочко. 28. Антонов. 30. Дедал. 31. Страйк. 34. Нарбут. 36. Волошка. 37. Любченко. 38. Вітрогон.

ПО ВЕРТИКАЛІ: 1. Радогост. 2. Штраф. 3. Свіфт. 4. Стовп. 5. Вишня. 6. Фабрикат. 9. Полонез. 12. Сагайдачний. 14. Орнаментика. 15. Сковорода. 16. Пектораль. 17. Правило. 19. Красуня. 26. Медосос. 27. Максвелл. 29. Валторна. 32. Рембо. 33. Квант. 34. Настя. 35. Благо.

ІНТЕРВ'Ю ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР Л. КРАВЧУКА УКРАЇНСЬКОМУ ТЕЛЕБАЧЕННЮ 25 ТРАВНЯ 1991 РОКУ

(Закінчення. Початок на 2-й, 3-й стор.).

ти, як жили. Нехай у нас на землі господарюють, нехай нам будують атомні станції, нехай нам роблять все, що комусь заманеться. А ми будемо їм тільки казати: «Хай живе ваша мудрість!».

Це вже є соціальна демагогія, одна з передумов, причин конфронтації. Це треба зрозуміти кожному, чи то він займає посаду в райвиконкомі, чи то в райкомі, чи у Верховній Раді, чи в Центральному Комітеті.

— Будемо сподіватися, що більшість народу не підтримає повернення до старого, до старих структур і до старих відносин.

— Хочу сказати, що напередодні поїздки в Москву я зустрічався з шахтарями. Деякі з них були на засіданні Верховної Ради, у складі комісії по вирішенню проблем страйкуючих колективів. Вони мені прямо сказали: якщо буде десь хоч натяк на повернення до старих структур, ми виступимо проти цього організовано. майте це на увазі. З того, що діялось, наприклад, в Білорусії, та й у нас, маємо зробити однозначний висновок — слід уникати будь-якої демагогії, казати людям тільки правду. Зокрема про те, що їм якийсь час не буде легше, але згодом вони будуть господарями своєї землі, своєї долі і будуть самі вирішувати проблеми розвитку суспільства і держави.

Верховна ж Рада, яка нами буде обрана, уряд суверенної України служитимуть своєму народові. Для них на першому плані має бути весь народ — не поділений на групи, партії, на захід, схід, на південь, північ. Це має бути єдина земля, єдиний народ, єдиний уряд, який утворений народом і йому служитиме. Іншого не може бути. Не повинно бути прагнень поділитись на частини і щоб одна з них мала верх над іншою.

А зараз нерідко спостерігається така психологія. На мітингу одна частина хоче будь-що перебороти іншу. Верховна Рада, обласна Рада, міськрада, інші державні структури теж не позбавлені цього. І незалежно від того, добре чи ні в результаті прийнятого рішення — з'являється самозадоволення. Критерій же підходу до наших рішень має бути єдиним: наскільки служать вони народові і чи служать йому взагалі. Ось головне, ось про що насамперед слід пам'ятати. Треба, щоб була не просто чиясь перемога, а наша спільна.

— Леоніде Макаровичу, чи визначено строки наступного засідання Підготовчого комітету?

— Ні, не визначено...

— Адже дехто намагається підштовхнути, прискорити процес підготовки Союзного договору.

— Це просто нереально. Він має бути таким, щоб дозволив грунтовно вирішити усі складні проблеми. А це можливо за умов, коли ніщо не робитиметься поспіхом.

На сьогодні ще не досягнуто домовленості з багатьох вузлових питань. Серед них — питання власності.

Вважаю, що ми повинні до обговорення проекту Договору прийняти одне важливе рішення. Можливо, з двох пунктів. По-перше, Верховна Рада має над усім, що в нас є — земля, її надра і те, що на землі,— встановити юрисдикцію України, її державних органів. По-друге, доручити Кабінету міністрів чи, можливо, створити при Верховній Раді комісію для вирішення даних питань, скажімо, до 1 жовтня.

Ось тоді все буде наше, і не треба буде говорити, як сьогодні, — республіканська, союзна власність... Ну, чия власність у колгоспі? Колгоспників і водночас України. Або давайте ще поміркуємо. При роздержавленні трудовий колектив візьме у власність завод. Чия то буде власність? Колективу, а колектив — частка України.

Значить, треба зробити так, щоб все багатство на нашій території знаходилось в юрисдикції України. Лише після цього ми можемо вирішувати питання про делегування повноважень центру стосовно того, що реально маємо. Зараз же, якщо говорити буквою закону, то ми тільки теоретично можемо визначити, що слід було б делегувати Союзу.

Отже, треба, крім Декларації, прийняти і таке рішення, закон. Тоді вже можна буде приступати до підготовки такого Договору, який відображатиме реалії життя.

Будучи справжніми господарями і маючи з чим йти в Союз, ми скажемо: оце делегуємо Союзу і тут діють укази Президента чи закони Верховної Ради, а тут діють наші закони. І ми не втручаємося в справи один одного. Лише здійснюємо взаємний контроль.

Тепер питання про державні структури. Якою має бути, наприклад, Верховна Рада — двопалатною чи однопалатною? Спірне питання. Що саме, скажімо, має вирішувати Рада Національностей? Проблеми національні? Тоді треба делегувати центрові питання культури, національних взаємин тощо.

Я вважаю, що дані питання мають вирішуватися самими державами — учасницями Договору. А ми повинні утвердити в себе такі гуманістичні засади нашого життя, за яких і росіянин, і українець, і єврей, і поляк, і люди всіх інших національностей мали б рівні права, рівні можливості брати участь у суспільному житті. Це їхня земля, і вони громадяни нашої єдиної України. І всі користуються рівними правами. Це головне. А щоб хтось у центрі вирішував за нас міжнаціональні питання на Україні, це було б просто незрозумілим.

— Але центр претендує стати гарантом справедливості.

— Можна було б з цим погодитись, якби центр довів, що може стати таким гарантом. Події, які відбуваються в Азербайджані, у Вірменії, в Нагірному Карабасі, в інших регіонах, свідчать про протилежне.

Або, скажімо, Рада Національностей: вона що, має самостійно приймати якісь окремі акти? Вона ж є складовою частиною Верховної Ради. То хіба однієї Верховної Ради і влади Президента недостатньо для того, щоб розв'язати ті гострі міжнаціональні проблеми, які можуть виникнути? Безперечно, республіки не можуть бути просто спостерігачами, коли в разі конфлікту на національному грунті гинуть люди. Допомога потрібна. Але не з боку такого органу, як Рада Національностей. Тому потреби у ній немає. Я вважаю, що такі питання могла б вирішувати Рада представників республік.

Отже, сьогодні треба ще думати над тим, якою повинна бути Верховна Рада. Доцільно мати її меншою за кількісним складом. Так само, як і уряд. В новому Союзі вони будуть працювати тільки в межах своїх повноважень. Саме з цього і слід виходити. Тоді не залишиться все так, як є сьогодні, з громіздкими структурами і величезною армією бюрократів, яка не зменшується, а зростає. І кожен, до того ж, прагне зберегти за собою ту посаду, яку він обіймає. Звичайно, тут я маю на увазі тих бюрократів, які заслужили у народі недобру славу.

— Якщо я правильно зрозумів, ви за те, щоб центр визнав декларації про державний суверенітет через право на власність...

— Про це йшлося на засіданні Підготовчого комітету. Говорив про це і Михайло Сергійович Горбачов. Та головне тут — не породити ще одне гасло, а створити надійні державні механізми, структури, які не змінювалися б залежно від того, хто прийде до влади. Зараз — М. С. Горбачов. А завтра, припустимо, буде хтось інший і прагнутиме використати цей же Договір проти народу, як вже було. Тут потрібні надійні гарантії, які слід передбачити саме у Договорі. Інакше ми не будемо застраховані від того, що особа, її характер, її ідеологічне спрямування не спричинять біди для людини, для народу.

І тут ми будемо послідовними у своїй позиції. Сьогодні у нас є шанс збудувати суверенну Україну. Але при цьому ми мусимо враховувати й те. що народ хоче жити в Союзі. Це нормальне явище. І не інтегруватися ми не можемо. Зараз інтеграція — загальноєвропейський процес. Ми не можемо відгороджуватися від усіх. Проте входження України в Союз має грунтуватися на засадах справедливості і не суперечити інтересам її народу. І при цьому повинні бути гарантії того, що минуле не повернеться.

— Отже, попереду ще нелегка робота над проектом Союзного договору. Можна сподіватися, що ви ще прийдете до нас в студію?

— Безперечно. Але тепер основна робота буде зосереджена в Підготовчому комітеті і у Верховних Радах республік. Триватиме визначення концептуальних положень, опрацювання проекту, його погоджений текст розглядатимуть Верховні Ради кожної з республік. Дати йому ту чи іншу оцінку — справа народних депутатів.

Отже, позицію України стосовно проекту нового Союзного договору висловить тільки Верховна Рада. Я ж сьогодні відстоюю лише концептуальні положення, які випливають з Декларації про державний суверенітет України. Що мені вдалося відстояти, а що ні — скажу на засіданні Верховної Ради. Щиро скажу і відверто.

З депутатської пошти

СИНДРОМ ГЛУХОНІМОТИ

ЛИСТИ — то результат чиновницької байдужості, неуваги чи корисливих інтересів. Це та агресивна корозія, яка роз'їдає державу, мораль, віру в справедливість. Це величезні фінансові втрати. Коли б не це, «дірка» в державному бюджеті, який ми щойно затверджували, дуже звузилась би.

Завдала клопотів колишньому складу міськвиконкому жителька міста Ровно Т. Андрюшина. Розшукала десятки квартир, які порожні або були заселені мешканцями із зайвим метражем. Тим часом черги на житло величезні. Тодішній голова міськвиконкому мало що зробив, аби ділом зреагувати на критичні сигнали. Його ж позиція породила довгу, негарну тяганину між обласним комітетом хлібопродуктів і товариством інвалідів, якому він самочинно передав нову комбінатівську споруду. Гуманний жест мера не врятував: вдруге його не обрали.

Маніпуляції місцевої влади із законом тягнуть завжди ланцюг скарг. Селищна Рада в Лопачах (Волинь) продала сім'ї старий будинок. Запропонувати б тим, хто перебуває в черзі, адже бажаючих — безліч. І ось сила листів, від якої влада лишилася сухою: формально положення про продаж житла не продумано. Воно то так, але ж чергу на квартири треба зменшувати.

З Червоноармійська, що на Ровенщині, приїхала морально втомлена від бюрократів телефоністка Є. Власенко. В аварійному будинку небезпечно жити, половина його вже обвалилася, там жителі зробили смітник. На цьому тлі вельми колоритно виглядають маніпуляції з житлом, про які розповіла жінка. З області в райвиконком дають прямі вказівки допомогти жінці, а на місці чекають, доки їй на голову впаде стеля. Так тут розуміють Закон про місцеве самоврядування.

Кілька разів звертається у різнокаліберні інстанції житель села Дерно Ківерцівського району, інвалід О. Кошманюк. Пише про самоправство керівників місцевого колгоспу, сільради, середньої школи. Відповіді тих, хто перевіряв скарги, різняться, наче магнітні полюси. Від цього чоловікові ще більш болить, і він вирішив стояти до кінця.

Не всім вистачає такої сили волі і впертості. У чиновників-бюрократів є тисяча і один метод, щоб, використовуючи закон та інструкції, укоськати непокірного, а заодно й іншим урок подати. Так сталося з інженером Поворського РТП І. Туриком, водієм з Горохова Й. Бабілясом та іншими.

У депутатській пошті чимало листів колективних з проханням: приїдьте, розберіться, наведіть порядок. Добре, що у людей пробуджуються сміливість, людська гідність, почуття господаря, долається ідеологічна зашоренність. Однак надія: «приїде барин, розсудить»,— стоїть на хиткому грунті.

Ось ситуація з життя педколективу Бужанківської середньої школи. Він повстав проти методів роботи директора Л. Воробей, навіть оголошував страйк. Вимоги педагогів, за перевірками, справедливі. Про це було відомо й раніше, та численні «поплавки» в районі і області утримували директора на плаву, колектив переміг.

А ось Н. Медведкову, вчительку СШ № 8 Луцька, колектив не підтримав, хоч і вимоги її не можна назвати надуманими. Давно тут працювала, була на хорошому рахунку. Та як тільки вийшла на пенсію, ставлення до неї змінилося. За звичкою, як член профкому, пенсіонер Медведкова пішла на педраду, а директор буквально перепинив їй шлях, заборонив бути серед колег.

Глибока образа лягла на серці. Стала скаржитись, вимагати вибачення директора, права на участь у педагогічному житті школи, вказувала на недоліки. Настирливість учорашньої колеги стала виводити з себе педколектив.

Колективні листи з сіл Борочичі, Стрільче Горохівського району розповідають про те, що на шию трудівника посаджена ціла свита адмінапарату з доброю зарплатою. Що ж, це біда. Бо за час перебудови він у країні не тільки не поменшав, а зріс більш як на півмільйона. чоловік. Тут же люди говорять про те, що керівники господарств не можуть керувати наїздами. Мені вже доводилося виступати на цю тему, однак у районі до цього часу побутує така практика.

Осібно стоять повторні листи, в яких люди висловлюють своє невдоволення розглядом їхніх скарг посадовими особами. Про це з волинського об'єднання «Формація», яке очолює В. Волосюк, пише колектив. Висловлюють невдоволення подібним Д. Перевал, Є. Опікан, А. Міщук (Волинська область), В. Кузьменко (Київ), К. Куликов (Одеса).

І все-таки огляд хочеться закінчити на оптимістичній ноті. В муках і болях народжується дитя правди — законність. Незважаючи, що багато хто хоче бачити його напівживим. Тому з радістю і задоволенням зустрічали кожну позитивну новину про відновлення справедливості. Це повідомлення офіційних органів, теплі листи авторів. Приємно, що вдалося вирішити справи Г. Богайчук, І. Заєць, В. Шлехути, Г. Дацкоп, Л. Міщук, І. Андрієнко, В. Смаги, П. Романця, А. Новосада і багатьох інших. Не дуже густо, але й не пусто. Що вдієш, чиновницький синдром глухонімоти ще живучий.

Андрій БОНДАРЧУК,
народний депутат УРСР.

ЕВРИКА? НЕ ЧУЮТЬ...

Всі винахідники діляться на дві категорії: тих, кому вже відомий принцип «перпетуум-мобіле», і тих, які в найрізноманітніші способи намагаються вдосконалити вивчений вже людством двигун внутрішнього згорання. Микола Ігнатенко з других. Але доля його більш схожа на те, що доводиться терпіти першим. Тим більше, що принцип дії нашої системи впровадження — таємниця не менш загадкова, ніж вічний двигун.

Коротко про винахід: за рахунок вміщення в одному циліндрі двох камер згоряння за тих самих габаритів потужність збільшується вдвічі, або за незмінної потужності габарити та маса зменшуються майже вдвічі.

Та винахід у нас, звісно, лише перша сходинка, а треба ж йому знайти дорогу до виробництва. Так просто це не робиться. Тож довелося Ігнатенкові писати листи: спочатку Андропову, потім— Черненкові, в інші інстанції. Нарешті тодішній секретар ЦК КПУ С. Гуренко написав-таки свою вагому резолюцію заступникові голови Держплану УРСР В. Шматченко: «Розглянути». Науковці Київського автодорожного інституту, до яких на експертизу надійшли матеріали, в принципі їх схвалили. Та теорія теорією, але щоб бути до кінця певним, треба виготовити хоча б один дослідний зразок. Адже колись один американський учений незаперечно довів, що теоретично може існувати навіть такий паротяг, який одночасно рухатиметься у двох протилежних напрямках...

З цього й почалася епопея. Микола Єгорович змушений був кинути роботу, влаштуватися в автопарк контролером ВТК (бо одну добу працюєш — три відпочиваєш), потім — водієм... І все це задля того, щоб мати час креслити документацію, необхідну для виготовлення двигуна.

Звичайно, можна було б запитати в Ігнатенка, чого йому не вистачало? Адже працював провідним конструктором на одній з «поштових скриньок», авторитет мав як серед підлеглих, так і серед керівництва. Та всі 15 попередніх авторських свідоцтв вели його до головної справи всього життя. Над нею він і б'ється вже сьомий рік.

Не можна сказати, що допомоги не було взагалі, — Рада Міністрів УРСР за поданням заводів, яким необхідний такий двигун, виділила 30 тисяч карбованців, зобов'язала декілька підприємств республіки виготовити деталі. Замовником виступив КАДІ, виконавцем — тимчасовий творчий колектив, створений М. Ігнатенком для виготовлення необхідної технічної документації. Посередницькі функції взяла на себе Укррада Всесоюзного товариства винахідників і раціоналізаторів (зокрема надала приміщення площею аж 12 квадратних метрів, допомогла грошима самому авторові).

Але цього виявилося недосить. Якщо виробниче об'єднання завод «Арсенал» робило деталі сумлінно, то «Ленінська кузня», Київський мотозавод, завод імені Г. Петровського зволікали, посилаючись на невигідність для себе індивідуальних виробів, відсутність матеріалів, устаткування. «Хоча,— розповідає М. Ігнатенко, — я б сам у парі з добрим токарем і фрезерувальником усе за п'ять днів зробив». Але якщо підприємство не хоче — його не примусиш. Робота зупинилася.

Тимчасовий творчий колектив теж розбігся, бо голова Укрради ВТВР В. Рязанцев віддав кімнату, кульмани іншій організації. Мовляв, Ігнатенко не виконав умов договору, не представив усі креслення вчасно. Та й з'являється раз на тиждень — то чому кімнаті порожньою стояти. И без того приміщень не вистачає.

В Ігнатенка версія інша: відмовився перейти «під дах» інженерно-технічного центру впровадження винаходів, що працює при Укрраді ВТВР (хоч і пропонували вони неабиякі гроші й можливості забезпечення), — тож і зживають його зі світу. Хто тут правий, хто винуватий — піди розбери...

Але хто потерпає — відомо. Протягом останніх трьох років Микола Єгорович одержав аж 821 карбованець. Тобто в середньому по 22 карбованці на місяць! Де ще так шанують працю винахідника?

Та як би там не було, він певен, що його дітище зможе дати в майбутньому багатомільйонний ефект. А це означає, що тепер краще себе обмежити. Заради майбутньої вигоди — як державної, так і власної.

На чому грунтується така певність? Адже спеціалісти Наукового автомоторного інституту в Москві дали повністю негативний відгук: «Сукупність недоліків конструкції перевищує можливий позитивний ефект». Та вони, виявляється, й не могли оцінити розробку одинака-винахідника інакше — аякже, обійшов багатотисячний колектив. То була б для цього колективу ганьба — отож, честь мундиру захистили.

Та ще й як захистили! Адже, згідно з законодавством, авторське свідоцтво видається лише за результатами експертизи. Хто проводить експертизу? Звичайно, НАМІ. Один співробітник цього інституту, кандидат технічних наук, у приватній бесіді навіть пояснив: «Я, може, з вами де в чому й згоден, але зрозумійте, — над цими проблемами працює цілий інститут...». А оскаржити рішення ніде...

Шо робити? Грошей немає — адже з тих 30 тисяч не можна використати ані карбованця, доки хоча б частина договірних зобов'язань щодо креслень двигуна не буде виконана. «А В. Рязанцев, — наполягає Микола Єгорович, — навмисно зволікає...». Хоча Володимир Іванович і має протилежну думку. Тож перспектив — аніяких...

Навіть звернення до відомої німецької фірми «Мерседес-Бенц АГ» не допомогло. Хоч відповідь й не забарилася: «Шановний герр Ігнатенко, ми дуже цікавимося...», але згодом підстави для певності щодо допомоги випарилися. Адже капіталісти вимагають докладних технічних описів винаходу, яких наш Едісон не надсилає, бо не має патентного захисту.

«Аякже, вони його запатентують власноруч, а я знову ні з чим лишуся!». Можна було й самому дістати авторське свідоцтво ФРН, але це коштуватиме чималенько. Та ще й у валюті. От і втратила всесвітньовідома фірма можливість замінити карбюраторні двигуни своїх автомобілів дизелями тієї ж потужності й невибагливими до палива.

Втрачає й наше господарство. Незважаючи навіть на документ такого змісту: «Виробничі об'єднання «АвтоЗАЗ», «АвтоКрАЗ», Харківський моторобудівний завод, Львівський автобусний завод відмічають необхідність створення нових дизельних двигунів з поліпшеними техніко-економічними показниками. Однак, на їхню думку, перед розгортанням цих робіт необхідно перевірити конструктивну схему й можливості досягнення параметрів, що закладені, на експериментальному зразку двигуна... Для надання Вам практичної допомоги Укрраді Всесоюзного товариства винахідників і раціоналізаторів надсилається лист».

Попри те, що підписаний цей лист виконуючим обов'язки голови такого солідного відомства, як Держкомекономіки УРСР, справа тримається лише на ентузіазмі однієї людини. Не будемо рецензувати сам винахід — де вже нам, коли й спеціалісти один одному суперечать, — обмежимося узагальненням. Тож що може заподіяти навіть надзвичайний ентузіазм, якщо у «справі» зіткнулися інтереси стількох впливових структур? Не вистояти одинаку...

А якщо підрахувати, скільки ми втрачаємо через подібну безгосподарність, скільки потенційних революціонерів техніки й технології лишаються невідомими — шкода стає нашу державу. Скільки мільярдів втратили, скільки ще втратимо...

Тож на допомогу Ігнатенкам украй необхідно створити новий незалежний фонд впровадження винаходів.

Хіба не вигідно буде підприємствам, організаціям, які мають гроші, посприяти цьому фонду матеріально? Інакше — все, що тільки буде відкрито нового на Батьківщині, сплине за кордон. Бо не все ж життя Миколі Єгоровичу бідкатися — збере грошей та й поїде до Європи. Там хтось неодмінно допоможе. А повернеться до нас вже якщо не на «Мерседесі», то на якомусь «Форді» чи «Фольксвагені» точно. Такі думки відвідують його дедалі частіше.

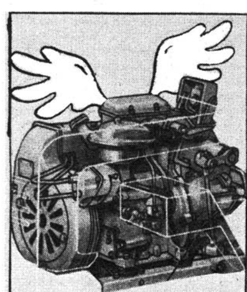

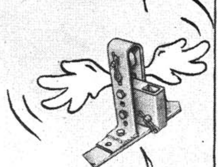

Дмитро **ДЕСЯТНИКОВ**, **спеціальний кореспондент «Голосу України».** Київ.

Читач продовжує розмову

КОМЕРСАНТИ — ГОДУВАЛЬНИКИ

Я поділяю точку зору Дмитра Десятникова, автора статті «Боротьба з тінню» («ГУ» від 17 квітня 1991 року). Дійсно, ринок є ринок — його має регулювати попит. На жаль, цю правдиву істину визнають у нас далеко не всі... Але ж треба усвідомити, що додаткова вартість — то не дар Бога найсвятішому на землі трудівникові-селянинові, а наслідок експлоатації (між іншим, ми ще й сьогодні повторюємо давню помилку, пишучи «експлуатація»).

Тож без комерції та комерсантів народ не нагодуєш. Отже, ринок — це не що інше, як перепродаж товарів (оптом чи вроздріб — не має значення), і звісно для чого — для наживи. Тобто для розширеного відтворення, для примноження національного багатства, поліпшення добробуту, врешті-решт.

Але наша «спекуляція» — чистопородна, радянська — що не кажіть, а все ж таки є досить благодатним грунтом для... злочинів. Бо в нас перепродають здебільшого крадене й мають надто великий прибуток, який хіба що на три відсотки оподатковується фінансовими органами.

Хоча в усьому цивілізованому світі (зокрема у США) можна продавати що завгодно і за якими заманеться цінами, але кваліфіковані фінансисти достеменно знають рентабельність кожного конкретного підприємства й розміри зиску комерсанта, що мають законні підстави для своєї діяльності у сфері бізнесу. І, відповідно до рентабельності, визначається розмір податку.

Тож нам нічого не лишається, крім легалізації спекуляції, тобто чесної комерції. Необхідно також зняти несправедливий ярлик «нетрудові доходи» з тих видів комерційної діяльності, які ще не обумовлені українськими законами, але неодмінно будуть легалізовані у недалекому майбутньому. Бо цей процес є об'єктивним.

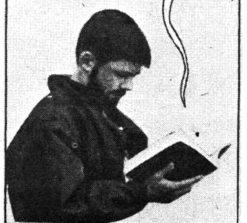

Іван **ЄРЕМЕНКО**, **економіст.** Велика Олександрівка Херсонської області.

Експрес-новини

Як повідомило агентство Франс Пресс, ефіопські повстанці стверджують, що штурмом захопили столицю країни Аддіс-Абебу. За словами одного з лідерів повстанських угруповань, після тригодинного штурму було захоплено президентський палац, який охоронявся особистою гвардією президента, кілька міністерств, головне поліцейське управління, радіостанцію.

У Лондоні прем'єр-міністр Ефіопії погрожував перервати переговори про припинення вогню, якщо повстанці наважаться захопити столицю.

* * *

Керівництво Корейської Народно - Демократичної Республіки прийняло рішення подати заяву до Секретаріату ООН з проханням про вступ до цієї організації. У повідомленні міністерства закордонних справ КНДР говориться, що керівництво країни прийняло таке рішення через відсутність альтернативи в зв'язку з рішенням Південної Кореї добиватися окремого членства в ООН. До останнього часу КНДР заперечувала потребу такого кроку і пропонувала, щоб обидві корейські держави мали одне місце в ООН.

* * *

Президент Сполучених Штатів Буш заявив, що подовжить Китаю статус країни — найсприятливішого торгового партнера. Це рішення американський президент прийняв, незважаючи на критичне ставлення до цього з боку конгресу.

* * *

Агентство Ассошіейтед Пресс повідомило, що міністр внутрішніх справ СРСР визнав участь «чорних беретів» у погромах литовських митниць. На засіданні парламенту Литви вирішено рекомендувати уряду докласти якомога більше зусиль для охорони громадян та їхнього майна. Всю відповідальність за дії військових формувань СРСР на території Литви парламент поклав на радянське керівництво.

«Французький інститут України»: що за вивіскою?

На меридіанах культури

Сьогодні наш співрозмовник — пан Бернар Вантом, голова французького культурного центру, який називається «Французький інститут України». Утворення цієї установи, яка діє у Києві протягом кількох місяців, але має вже певні результати, — новий крок у розвитку відносин між нашими народами.

— Пане Вантом, що являє собою ваш інститут, як він з'явився?

— Треба зазначити, що наша установа — «дітище» дворічних радянсько-французьких переговорів щодо заснування культурних центрів у СРСР, зокрема в Києві. Вона — за підтримкою українських властей — працює, а точніше, працюватиме як центр культури у широкому її розумінні.

— Чи вже існують конкретні програми роботи центру?

— Безумовно. Наприклад, робота нашої бібліотеки, яку плануємо відкрити у вересні. Вона нараховуватиме близько 5000 книг. Звичайно, небагато. Але це будуть книги, що представляють сучасну літературу — з 60-х до теперішнього часу, видання для дітей, молоді, викладачів, науковців, тобто, саме ті, яких у вас найбільш бракує. У приміщенні нашого інституту, крім бібліотеки, працюватиме відеоцентр, де ми матимемо можливість приймати супутникові програми безпосередньо з Франції: найрізноманітніші передачі, інформаційні огляди, фільми тощо. Цим зможуть скористатися журналісти, студенти, викладачі, країнознавці. У відеоцентрі демонструватимуться також програми для спеціалістів з різних галузей мистецтва та промисловості.

Незважаючи на труднощі розташування, ми вже провели деякі заходи: три фестивалі французьких фільмів, наприкінці лютого — джазовий концерт. Щодо близького майбутнього, то, наприклад, 21 червня відбудеться вистава одного з паризьких театрів. У липні — джазові концерти ліонської групи «Ларфі». Наші українські партнери вже багато зробили для реалізації цього проекту. Концерти відбуватимуться у Києві та інших місцях, бо група подорожуватиме по Дніпру і виступатиме під час численних зупинок.

Улітку до Києва приїздить Франсуа Рішенбак, один з найбільш відомих кінодокументалістів Франції. Він зустрінеться з колегами, і ми разом бажали б організувати французько-український фестиваль документального кіно, в якому на загальній основі братимуть участь молоді митці.

Цей фестиваль відбуватиметься щороку у Франції і на Україні самостійно або у рамках інших фестивалів.

У вересні столицю України відвідає критик добре відомого в нашій країні журналу «Діапазон», тематика якого — класична музика. Будуть розглянуті питання щодо співробітництва в цій сфері.

У жовтні ми плануємо проведення виставки оригінального художника, який працює на комп'ютері і створює багатокольорові зображення у трьох вимірах.

Отже, ви бачите, що всі ці місії — пізнавальні, «розвідувальні». Я прагну запрошувати людей, які б допомогли нам у Франції утворити базу для професійних і просто людських контактів.

— А якщо зазирнути в більш далеке майбутнє?

— Що ж, ми маємо три дійсно великих проекти. Крім уже згадуваного кінофестивалю, плануємо провести в наступному році фестиваль невеличких театрів, театрів-кафе з Києва та інших міст. Потім сподіваємося, теж у наступному році, організувати тиждень або декаду українсько-французької дружби, приурочену до Дня Києва, під час якого ми спробуємо продемонструвати всю палітру наших відносин — культурних, комерційних, мистецьких.

— Хто з офіційних представників французьких властей допомагає вам?

— Нашими партнерами є муніципалітети багатьох міст, які бажають розширювати свої зв'язки.

— Тоді скажіть, будь ласка, яким чином ви встановлюєте безпосередні контакти з «клієнтурою»?

— По-перше, багато людей приходить сюди, на Рейтарську, 39, цікавляться нашим інститутом, пропонують встановити співробітництво. Звичайно, ми не в змозі відповісти на всі пропозиції, але солідні некомерційні проекти підтримуємо.

І, по-друге, ми встановили добрі зв'язки з багатьма офіційними особами і установами.

— Нині в нашій країні зростає кількість людей, які бажають вивчити іноземні мови, зокрема, французьку. Чи допомагаєте ви їм?

— Ми маємо спеціальні програми, розраховані на оволодіння мовою для спілкування у різних галузях мистецтва, науки, техніки, і використовуватимемо їх на замовлення різних підприємств, установ, організацій.

— І багато людей звертається до вас з цього приводу?

— Знаєте, відверто кажучи, ми ще не зробили справжньої реклами — з плакатами, повідомленнями у пресі, по радіо, телебаченню. Нині у нас 450 студентів, але я впевнений, що в Києві є набагато більше людей, які бажають вивчити французьку мову.

— Пане директор, чи займатиметься ваша установа розповсюдженням інформації, наприклад, надсилаючи друковані видання тощо?

— Ця практика буде здійснюватися через нашу бібліотеку, яка надсилатиме книги в інші міста, насамперед великі — Одесу, Львів, Дніпропетровськ, Харків та інші — на замовлення різних навчальних установ, дослідницьких центрів, підприємств. І, безумовно, люди матимуть можливість приходити до нас, працювати з потрібними їм виданнями, в разі потреби робити копії. До речі, нещодавно ми одержали численну кількість спеціальної літератури з навчальних і гуманітарних питань.

— І останнє — ваші труднощі.

— Звичайно, вони існують і пов'язані, насамперед, з підготовкою приміщень, розташування у них. Я сам поки що живу в готелі. Але, вважаю, ці питання незабаром будуть повністю вирішені, бо нас підтримує ваша Верхховна Рада, Кабінет міністрів, інші установи.

Інтерв'ю провів Олексій ЄВСІКОВ.

Фото Андрія КОТЛЯРЧУКА.

Фотоінформація

І ВАМ ПРИЄМНО, І НАМ НЕ СУМНО

У японському місті Тотторі, як і у всіх містах світу, є свій муніципалітет. Звичайна адміністративна споруда, без надмірностей. Тому близько 450 мешканців міста зібралися і створили це величезне багатокольорове панно, щоб прикрасити ним муніципальний будинок і надати хорошого настрою всім, хто там працює і приходить туди у своїх справах.

Наш прес-клуб

Очима зарубіжних колег

Поворот подій у Східній Європі вже не викликає занепокоєння в країнах третього світу, спантеличених, яким чином уряди держав Східної Європи можуть повністю відмовитися від своєї найважливішої ролі в економіці в процесі переходу до ринкової системи, яка в багатьох країнах, що розвиваються, і розвинутих, має в дійсності характер змішаної економіки. Крім того, ці держави турбують наслідки припинення в Європі «холодної війни», коли надлишки зброї продають за низькими цінами деяким агресивно настроєним режимам... Було б вельми сумно, якби послаблення напруженості в Європі спричинило погіршення обстановки в інших районах світу. США, які тепер фактично не мають впливового блоку, який би протистояв їм, більше ніж інші промислово розвинуті країни, зобов'язані чинити опір цьому.

«Хінду» (Індія).

Незрозуміло, як СРСР виплачуватиме зовнішній борг, якщо валютні резерви перейдуть під юрисдикцію різних республік. Світові банки муситимуть переглянути свою кредитну стратегію щодо СРСР. Якщо така тенденція підтвердиться, акції Михайла Горбачова за рубежем падатимуть. Окремі західні держави подумують про зміну свого курсу відносно Москви, зокрема є міркування укладати економічні угоди переважно з республіками поза центральним керівництвом. Радянський президент чекає від західних держав негайної економічної допомоги. Однак більшість європейців дотримуються позиції президента США Дж. Буша про те, що «сьогодні СРСР недостатньо кредитоспроможний».

«Хандельсблат» (ФРН).

* * *

У політиці нейтралітету Фінляндії Радянський Союз завжди відігравав істотну роль. І навіть беручи участь в інтеграційних процесах, ми повинні були враховувати становище СРСР. Зміна ситуації в СРСР є реальністю, але вона не являє загрози для Фінляндії, і в інтересах Радянського Союзу було б зближення Фінляндії з ЄЕС.

«Усі Суомі» (Фінляндія).

* * *

Пхеньянське видавництво «Література й мистецтво» «недавно» випустило третій том фотоальбому «Творіння самобутньої архітектури». В альбомі в «хронологічному порядку» проілюстровано заслуги дорогого товариша Кім Чен Іра—сина теперішнього керівника КНДР Кім Ір Сена. Кім Чен Ір перетворив Пхеньян у велику і красиву столицю народу, де панує революційний погляд на вождя... мудро керував боротьбою за створення нових архітектурних творінь епохи Трудової партії Кореї.

В альбомі — близько 80 фотографій, на яких Кім Чен Іра відбито в момент енергійного керівництва столицею, серед будівельників і під час знайомства з новими будовами разом з великим вождем Кім Ір Сеном.

У виданні також надруковано понад 20 програмних вказівок Кім Чен Іра щодо будівництва в Пхеньяні.

У ньому також є фотографії макетів численних архітектурних творінь, проекти яких створені під керівництвом Кім Чен Іра, й понад 800 фотографій, на яких відбито їх зовнішній вигляд та інтер'єри.

У першому і другому томах альбому, що вийшли раніше,— фотознімки інших великих монументальних творінь епохи Трудової партії, серед них Монумента ідей чучхе, готелю «Коре» й водноспортивного комплексу «Чхангванвон».

Агентство ЦТАК (КНДР).

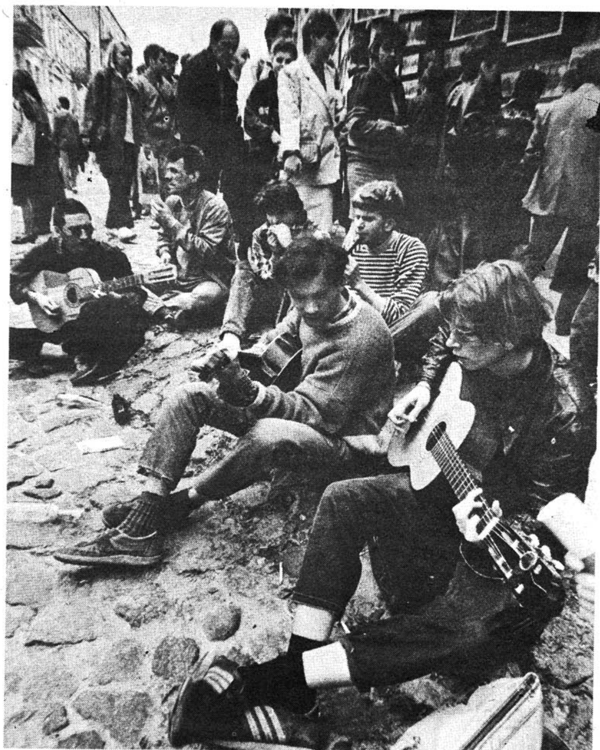

БОГИ ПОВЕРТАЮТЬСЯ

(Закінчення. Початок на 1-й сторінці).

Отже, вони — тут.

Інакше — як пояснити, що людей притягує, немов магнітом, саме сюди, хоч День Києва святкується по всьому місту, на десятках майданчиків, куди просторіших, аніж оцей! І чому саме тут свято має у собі щось особливо чарівне, і кожен почуває себе причетним до багатотисячолітньої історії цих священних горбів. І кожен почуває себе вільним від нашарувань цивілізації. Вам здається, що тут одні купують, інші — продають! Ні, тут приносять жертви старим богам... Хто — музикою, хто — піснею, хто — чим.

А ще: чи замислювалися ви, чому щороку, якраз у День Києва, над цими схилами йде дощ!

Кілька років тому навіть спробували переносити свято, а дощу все одно уникнути не вдалося.

Причина проста: то розважаються невидимі господарі цих горбів. Можливо, вони накликають дощ, згадуючи давні образи й кривди, а може — просто для забави, усміхаючись при цьому у свої позолочені вуса...

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

ЧЕСТЬ

МОЖНА ДЕТАЛЬНІШЕ

Шановна редакціє!

Читав я у вашій газеті про вчинок голови колгоспу з Одещини, який, будучи напідпитку, стріляв у людей. Вчинив злочин, та сільська Рада, депутатом якої був голова колгоспу, не віддавала «свого» під суд. Невже депутати гадали, що, рятуючи в такий спосіб честь мундира депутата, вони оберігають честь Ради і свою власну?

Микола СЬОМКІН.

Сумська область.

На це запитання читача, гадаємо, відповідає матеріал нашого власного кореспондента.

До цього питання черга дійшла в останній день роботи сесії Одеської обласної Ради народних депутатів. Та й то, як мовиться, під зав'язку — вже ввечері, коли депутати, обговоривши чимало важливих проблем і прийнявши з них рішення, подумки, мабуть, уже бачили себе хто в близькій, а хто й у далекій дорозі додому. Це, однак, не стало причиною того, щоб питання, як ще нерідко в таких випадках буває, змужмити, швидше «закруглити». Навпаки, розмова відразу ж набрала емоційної напруженості, гостроти й безкомпромісності, як спочатку здалося, у виборі рішення. І, слухаючи виступи, аж ніяк не міг припустити, що у присутніх (у всякому разі — значної частини) є чимало й невисловленого, потаємного — такого, що потім примусить ще не раз прокручувати все у власній уяві, мучитись непростими запитаннями. Сподіваюсь, не тільки мене, просто одного з виборців, а й самих депутатів. Коли так, то хоча б це якоюсь мірою тішить.

А справа ось у чому. Прокурор області В. Дацюк вніс обласній Раді подання, в якому просив дати дозвіл на притягнення до кримінальної відповідальності депутата Карабанівської сільської Ради Фрунзенського району П. Козаченка. Він звинувачувався, якщо висловлюватися мовою документа, у перевищенні влади і службових повноважень (частина 2 статті 166 Кримінального кодексу УРСР) та в умисному заподіянні важкого тілесного ушкодження, небезпечного для життя в момент вчинення (частина 1 статті 101 того ж кодексу). Історія ця тягнеться вже кілька місяців, у ній треба, нарешті, наполягав прокурор, поставити крапку. Так, як того вимагає закон.

Що ж трапилось уже неблизького вечора 13 жовтня 1990 року, коли голова колгоспу «Дружба» П. Козаченко на службовому автомобілі, за кермом якого сидів водій П. Садовник, виїхав у поле на «нічне патрулювання»? Не станемо викладати тут усі версії — коротко розповімо лише про те, що достеменно встановлено попереднім розслідуванням. Так от, перш ніж їхати в поле, П. Козаченко та П. Садовник зробили «гак» до сусіднього села Маяки, де відвідали домівку лісника П. Кошняна. Пригостилися там вином: за зізнанням П. Садовника, десь по чотири склянки на брата. Потім заїхали додому до П. Козаченка, де той прихопив рушницю. Аж отоді вже, «заправлені» та озброєні, відправились на бурякове поле перевіряти «збереження колгоспної власності». Туди ж, як на гріх, у цей же час завернули на власній автомашині й мешканці райцентру Фрунзівка, батько й син Голосні — Анатолій Михайлович та Ігор. Не чистим повітрям, звичайно, подихати, а щоб украсти буряків (чи, як вони твердять, гички) для телят. До завантаження, однак, приступити не встигли — помітили вогні автомобіля, що наближався. Вирішили за краще дременути. Та ще не виїхали з поля на дорогу, як з автомобіля, що був від них за якихось 30—40 метрів, пролунали постріли. Перший не влучив в Ігоря, що сидів за кермом. Від другого спустив скат. Автомашина скотилася в найближчий яр, зупинилась...

А що переслідувачі? Навтьоки! «Мабуть, я влучив у водія», — висловив при цьому припущення П. Козаченко. Зупинилися аж на другому кінці поля, де голова-депутат поспішив заховати рушницю в очереті. Потім, повагавшись, таки повернули до потерпілих. Побачивши, що юнака серйозно поранено (пізніше судово-медична експертиза констатує: дванадцять дробин застряло в спині, одна — в легенях, що причинило крововилив у ліву плевральну порожнину), взяли його до своєї машини, відвезли до лікарні...

Отже, службовою особою вчинено, безсумнівно, злочин — самосуд. І за таке треба відповідати. Перед народним судом, який має діяти за законом. Але ж та особа — депутат. Тому прокурор району, щоб порушити кримінальну справу, звернувся за дозволом на те до Карабанівської сільської Ради. На четвертій її сесії 26 грудня минулого року, де це питання розглядали, мені побувати не випало. Знаю тільки, що прокуророві відмовили. Той, зрозуміло, в Раду вищу — районну. Її керівники, однак, такою «делікатною» справою вирішили не займатися — повернули її на повторний розгляд до Ради сільської. Та й на п'ятій сесії, вже 6 лютого 1991 року, прокуророві дали одкоша. Чим керувалися? Не законом, звичайно, перед яким усі мають бути рівними. Мотиви такого рішення вже на сесії обласної Ради спробувала пояснити голова Карабанівської сільської Ради Г. Бойченко: Павло Петрович Козаченко, бачте, людина в своєму селі авторитетна, хоч і ходить у керівниках зовсім недавно. Зумів борги, які обсіли колгосп, відшкодувати, житло для людей інтенсивно споруджує. Як депутат про благоустрій села дбає. До того ж людина він молода, має на утриманні двох малолітніх діток. Та й з потерпілим справу улагоджено — він не наполягає на покаранні Козаченка...

Таке пояснення на сесії обласної Ради, якій тепер належало виправити помилку своїх колег з місцевих органів влади, викликало, якщо судити з виступів, і подив, і обурення. Ось лише деякі висловлювання:

— Та хай би Козаченко хоч десять мільйонів карбованців зумів відшкодувати господарству, а життя однієї людини все одно дорожче.

— Аморально навіть ставити під сумнів — винний Козаченко чи ні: він учинив самосуд.

— Ми говоримо, що прагнемо правової держави, а депутати сільської Ради хочуть виправдати злочин.

— В області десь понад 14 тисяч депутатів різного рівня, то що — вони можуть чинити, як забажають, незважаючи на закон, бо існує, бачте, їхній імунітет? Та ж останній не захищає від відповідальності за протиправні дії...

Інших думок, здавалося, не було: вчинив зле — відповідай. А наскільки ти винен — встановлювати не нам, на те є суд: дамо ж йому можливість спокійно й докладно розібратися. Чинити ж перешкоди в розгляді справи, яку правоохоронні органи, хай і за попереднім розслідуванням, вважають беззаконням, не маємо ні підстав, ні права. Бо кому ж, як не законодавцям, не народним обранцям і звіряти кожний свій крок із законом? Ні, не може бути депутатських прав без депутатських обов'язків, без високої відповідальності.

Та ось — голосування. Його результат — мов грім серед ясного неба: у притягненні П. Козаченка до кримінальної відповідальності відмовити. За більшістю голосів. Розвів руками голова облради Р. Боделан. Тут і там почулися обурливі вигуки окремих депутатів. А в моїй голові роїлися думки: чому ж так сталося, що на словах — одне, а на ділі — протилежне? Хто відмовив правосуддю? Колеги П. Козаченка — керівники господарств, яких таки чимало в обласній Раді? Лібералі-інтелігенти, яких не менше? Чи просто більшість депутатів, які раптом подумали: а коли й у мене щось подібне колись у житті трапиться, вдалася до своєрідної поруки?

Пишучи отак, я відразу прошу пробачення й у перших, і в других, і в третіх. Ні, я нікого не хочу образити, я не знаю, хто забалотував подання прокурора — голосування ж було таємним, простим натиском кнопок комп'ютерної системи. Я просто кажу про те, про що в першу мить подумав. Але ж, погодьтеся, факти — річ уперта: більшість депутатів байдуже поставилася до життя й здоров'я людей, які мали намір вчинити крадіжку, і стала на захист того, хто вчинив куди тяжчий злочин. І для тієї більшості, виходить, нічого не важить авторитет їхньої Ради, думка про неї багатьох тисяч виборців — засідання ж сесії транслювалося на всю область. Ні, своєю власною честю вони нібито й не ризикували — не відомо ж, хто як голосував. А про те, що честь Ради — то і їхня власна честь, далеко не всі тієї миті, вочевидь, подумали. Дехто, однак, подумав про це. Слово взяв голова постійної депутатської комісії із законності та правопорядку В. Балух:

— Я, чесно кажучи, приголомшений. Чого тоді варте наше ж недавнє рішення про посилення боротьби із злочинністю, коли ми самі нині подали зразок покривання й виправдання протиправних дій? Що подумають про нас люди, наші виборці, які зараз слухають сесію? Впевнений, що наша безпринципність вкрай негативно позначиться на подальшій діяльності як правоохоронних органів, так і самих Рад. Ні, прикриватись анонімним голосуванням у такому випадку аж ніяк не годиться. Пропоную провести поіменне голосування...

— З обов'язковим опублікуванням його підсумків у пресі, — додав депутат Ю. Голованов.

На репліки, що голосування вже відбулося і повторювати його, мовляв, нічого, голова Ради Р. Боделан уточнив: «Ні, це не переголосування — просто внесена пропозиція про поіменний його повтор. Немало депутатів, і я особисто, не хочуть підписуватися під щойно прийнятим рішенням. Та й виборці мають знати, хто є хто, які принципи сповідує...»

Такий ось поворот. Не тільки в процедурі роботи сесії, а й, як згодом виявилось, у позиції багатьох депутатів. Йшлося ж уже не про якесь узагальнене реноме Ради, а про честь і совість кожного її депутата особисто. Після цього вже не скажеш у своїй сім'ї, у колі своїх знайомих, серед виборців: а я був серед отієї меншості, яка за правосуддя. Ні, тут уже слід діяти напевно, щоб потім не було соромно дивитися людям у вічі. Коротше кажучи, чимало депутатів повернулися на всі 180 градусів. І все сталося, як зазначив реплікою головуючий, на свої місця. Прохання прокурора задовольнили.

Уже потім, коли оголосили сесію закритою, дехто з депутатів, прощаючись один з одним, ніби уникав, здалося мені, дивитися колегам у вічі. Чи, може, таки й справді тільки здалося? Як би там не було, але ж факт залишається фактом: власна честь виявилася дорожчою, ніж честь Ради, до якої депутатів обрано. Згоден, далеко не для всіх — і перед ними я знову ж таки щиро прошу вибачення. А ті, хто за кілька хвилин змінив свою думку, свою позицію на протилежну? Впевнений: уроки, а тим більше — гіркі, ніколи не минають для людини безслідно. Сподіваюсь, що для багатьох депутатів Одеської облради випадок, про який тут розповіли, теж залишить слід — у душі, у подальшім виборі своїх позицій і дій. Подумалось: а можливо, саме тоді, коли кожний депутат дорожитиме честю виборного органу так, як власною, тоді й можна буде сподіватися на справді високий авторитет та повновладдя наших Рад?

Цими днями я зателефонував прокуророві області В. Дацюку, запитав: як далі розвиватимуться події?

— Одразу ж після сесії облради, що дала дозвіл на притягнення Козаченка до кримінальної відповідальності, — повідомив Владислав Володимирович, — прокуратура Фрунзенського району пред'явила йому звинувачення. Хоч Козаченко й намагався виплутатись, висунувши надуману версію про мимовільний постріл рушниці під час руху автомобіля по вибоїстому полю, та ретельне розслідування підтверджує його зловмисні дії. Незабаром справу передаємо до суду, якому й вирішувати долю Козаченка. Головне ж, що для керівника-депутата не зроблено, як це ще інколи, на жаль, буває, винятку. Скоїв протиправний вчинок, то хай відповідає за це згідно з законом...

*Георгій **ВОРОТНЮК**,*
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

Юрій СЛИВКА

Олександр ЗАЙЦЕВ

ІСТОРІЯ КПЗУ: СПРОБА НОВОГО ОСМИСЛЕННЯ

20-і роки були часом зростання прорадянських симпатій на Західній Україні. Причини цього — нова економічна політика та українізація, які проводилися в УСРР, а також розчарування українців у західних державах, які мовчазно підтримували польську політику національного утиску. Радянофільству сприяли й зв'язки, що їх встановили Наукове товариство імені Т. Шевченка у Львові і Всеукраїнська академія наук у Києві, обмін літературою. Галичани пережили надії на відродження української державності і крах цих надій, і можна зрозуміти їхні почуття, коли вони тримали в руках книги з написом «Державне видавництво України». Багато з них щиро повірило в те, що за Збручем справді будується омріяна Українська держава. Такі представники західноукраїнської інтелігенції, як Семен Вітик, Михайло Лозинський, Степан Рудницький, ціла родина Крушельницьких, сотні студентів, колишні старшини січових стрільців і УГА виїхали на Радянську Україну, щоб узяти участь у будівництві цієї держави. Навіть колишній президент ЗУНР Є. Петрушевич став радянофілом.

Прорадянські настрої сприяли поширенню комуністичної ідеології, особливо в її націонал-комуністичному варіанті. Відповідно зростав вплив КПЗУ.

У 1923 році перейшла, по суті, на комуністичні позиції Українська соціал-демократична партія, одна з трьох основних політичних партій Галичини. Керівництво партією фактично перейшло до членів КПСГ (згодом — КПЗУ). Однак «комунізація» УСДП не пройшла непоміченою для польської поліції. На початку 1924 року партія була заборонена, пройшли арешти серед її активу. Після невдалих спроб відновити партійні організації, значна частина колишніх членів УСДП вступила до КПЗУ. Про значення цього факту для останньої свідчить аналіз партійної належності до вступу в компартію делегатів II з'їзду КПЗУ (1925 р.).

З 33 делегатів 11 походили з УСДП, 1 — з Української секції Соціал-демократичної партії Америки, 1 — з Поалей-Сіону, 1 — з Польської соціалістичної партії — лівиці, 4 — з ІРСД, решта до жодних партій не належала.

Незважаючи на бойкот виборів 1922 року, КПСГ зуміла створити своє парламентське представництво. Воно сформувалося внаслідок політичної еволюції частини депутатів Українського сеймового клубу, обраних від Волині, Холмщини, Полісся і Підляшшя, населення яких на відміну від Східної Галичини взяло участь у виборах. На початку 1924 року 5 депутатів вийшли з Українського клубу і створили окремий клуб УСДП, а в кінці того ж року четверо з них — Я. Войтюк, А. Пащук, Х. Приступа і И. Скрипа — об'єдналися з польськими комуністами С. Круліковським і С. Ланцуцьким у єдину Комуністичну фракцію. Незабаром навколо неї утворився Робітничо-селянський блок, який нараховував 15—17 депутатів — поляків, українців і білорусів.

І після встановлення авторитарного режиму маршала Пілсудського (травень 1926 р.) КПЗУ продовжувала шукати можливості для легальної роботи. У жовтні 1926 року під егідою КПЗУ об'єдналися дві легальні організації — холмсько-волинський Сельсоюз і галицька Партія народної волі. Утворилося Українське селянсько-робітниче соціалістичне об'єднання Сельроб, яке очолив член ЦК КПЗУ Пантелеймон Крайківський.

З успіхом працювали комуністи і в профспілках, культурно-освітніх, кооперативних, молодіжних та спортивних організаціях. «Останні збори товариства «Просвіта» і товариства «Рідна школа», — говорилося в постанові митрополичого ординаріату від 21 березня 1927 року,— були знаменні тим, що виявили назверх успіхи комуністичної пропаганди... Вони виявили, що більшовицька агітація найшла доступ до народних мас і що вона вінчається поважними успіхами».

У центрі національної політики КПЗУ було гасло воз'єднання Західної України з Радянською Україною, яке тоді користувалося широкою популярністю. Така позиція КПЗУ не завжди зустрічала розуміння з боку керівництва Компартії Польщі, Комінтерну і навіть РКП(б). У жовтні 1925 року це питання обговорювалося на Політбюро ЦК РКП(б), члени якого дійшли висновку, що гасло приєднання Західної України до УСРР є помилковим. Справа в тому, що в цей час намітилася певна нормалізація відносин між СРСР і Польщею, і радянське керівництво не хотіло загострювати українське питання. Тому на II з'їзді КПЗУ (жовтень-листопад 1925 р.) Голова Виконкому Комінтерну (ВККІ) Г. Зінов'єв запропонував зняти назване гасло на тій підставі, що воно, на його думку, проголошується з розрахунку на війну між СРСР і Польщею, а СРСР війни не хоче. Однак делегати з'їзду стояли на своєму. Після гострої дискусії прийняли резолюцію, яка підкреслювала, що «національне визволення можливе тільки після перемоги соціалістичної революції в Польщі», і що реалізація права націй на самовизначення «в даній конкретній історичній ситуації... означатиме приєднання Західної України до УРСР...»

У 20-х роках КПЗУ залишалася частиною українського національного руху, являючи собою його крайнє ліве крило. Але вже в другій половині 20-х років усе більше в її діяльність проникають сектантство і догматизм, властиві тодішньому комуністичному рухові. КПЗУ протиставляла себе всім іншим партіям, навіть лівим, огульно зараховуючи їх до табору польського, українського і єврейського фашизму. У жовтні 1927 року під тиском КПП і КПЗУ депутати від Сельробу відокремилися від Українського сеймового клубу, остаточно розколовши таким чином єдиний український національний фронт у польському сеймі. Готуючись до виборів, КПЗУ висунула гасло «боротьби за виборче право тільки для робітників і селян», виступивши таким чином проти загального виборчого права. Одночасно загострювалися внутрішні суперечності в КПЗУ (між колишніми «капеерпівцями» і «розламівцями») і в Сельробі (між колишніми «сельсоюзниками» і «воленародівцями»).

Проте в цілому 20-ті роки були успішними для КПЗУ. Своїми успіхами партія завдячувала популярності Радянської України, привабливості гасла возз'єднання з нею, а також непересічним особистостям, які стояли на чолі КПЗУ,— О. Крілику (Васильківу), Р. Кузьмі (Турянському), К. Савричу (Максимовичу), П. Крайківському, М. Теслюку.

Розвиток комуністичного руху по висхідній лінії був перерваний серією нищівних ударів з того боку, звідки західноукраїнські комуністи ніколи їх не чекали,— з боку керівництва «братніх» ВКП(б) і КП(б)У, а також КПП та Комінтерну.

Першого і найболючішого удару завдано КПЗУ в кінці 20-х років, коли генеральним секретарем ЦК КП(б)У працював Лазар Каганович. Під його керівництвом у компартії республіки розгорнулася боротьба з «націоналухильництвом», тобто з тими комуністами, які вважали, що Україна повинна йти до комунізму власним шляхом, обстоювали українізацію і розширення самостійності республіки.

Головним об'єктом критики став нарком освіти УСРР Олександр Шумський. В минулому він належав до лівого крила українських есерів, входив до Центральної ради, згодом став одним з організаторів Української комуністичної партії (боротьбистів) і разом з нею в 1920 році приєднався до більшовиків. У 1924—1926 роках Шумський відповідав за українізацію. Він вважав, що вона здійснюється недостатніми темпами внаслідок опору зрусифікованої бюрократії, що партійне і державне керівництво слід доручити корінним українцям. Шумський звинуватив Л. Кагановича в схильності до адміністрування, в прагненні дискредитувати українських більшовиків і запропонував Сталіну замінити його на посаді генерального секретаря ЦК КП(б)У іншим діячем.

Власне, остання обставина значною мірою й спричинилася до того, що Л. Каганович спрямував головний удар саме проти О. Шумського. Наркома освіти звинуватили в захисті націоналістичного ухилу письменника Миколи Хвильового, штучному прискоренні українізації та інших гріхах. Внаслідок систематичного цькування Кагановичем Шумський був змушений 2 лютого 1927 року подати прохання про увільнення його з посади наркома. А вже на лютнево-березневому (1927 р.) Пленумі ЦК КП(б)У Каганович заговорив про націоналістичний ухил Шумського.

Конфлікт Шумського і Кагановича не був тільки особистою сутичкою. Він відображав початок конфронтації між націонал-комуністичними та «імпер-комуністичними» тенденціями в більшовизмі. Якщо раніше керівництво ВКП(б) змушене було миритися з націонал-комунізмом і навіть заохочувало його, прагнучи зміцнити владу більшовиків у неросійських республіках СРСР, то тепер, після стабілізації режиму, Сталін і його поплічники перейшли в наступ, поступово відновлюючи під виглядом Союзу дореволюційну імперію.

Ось чому лютнево-березневий Пленум засудив Шумського і дав згоду на його виїзд з України. Лише один учасник Пленуму — кандидат у члени ЦК КП(б)У, керівник Закордонного бюро допомоги КПЗУ та член ЦК КПЗУ Карло Саврич (Максимович) — не підтримав цього рішення. Він заявив, що не бачить принципового розходження О. Шумського з політичною лінією ЦК КП(б)У, зокрема в національному питанні, і тому висловив свою незгоду з рішенням Пленуму про від'їзд Шумського. Ще рік-два тому подібні виступи вважалися в більшовицькій партії нормальним явищем, але в умовах, коли у ВКП(б) і в політичному житті СРСР утверджувалися принципи стопроцентної «одностайності», виступ Максимовича розцінювався як замах на основні засади соціалізму і вимагав покарання.

Тому за ініціативою ЦК КП(б)У, а фактично Л. Кагановича Виконком Комінтерну провів у квітні 1927 року спеціальний Пленум ЦК КПЗУ в Гданську, де знаходилася конспіративна квартира партії («Криниця»). На Пленумі представник ЦК КП(б)У Микола Скрипник запропонував керівництву КПЗУ відмежуватися від виступу Максимовича. Але більшість ЦК КПЗУ підтримала заяву Максимовича. За це рішення проголосували О. Крілик (Васильків), Р. Кузьма (Турянський), І. Калятинський, В. Копач, П. Лещега, И. Скрипа, М. Теслюк, П. Стасюк, С. Волинець, К. Саврич (Максимович). Проти виступили Н. Шапіро (Сухий) і П. Мінц (Бренер).

Так почалася найглибша криза в КПЗУ. В цей час у Комінтерні вільні дискусії безповоротно відходили в минуле. Утверджувалися методи диктату, навішування ярликів і репресій. Тому після квітневого (1927 р.) Пленуму ЦК КПЗУ на її керівництво звалилася лавина спочатку морального, а згодом і фізичного терору. Ситуація для лідерів КПЗУ ускладнювалася ще й тим, що проти нього виступила і КПП, яка тоді переживала глибоку внутріпартійну кризу. У зв'язку з цим різні угруповання польських комуністів намагалися виправдати себе і звинуватити свого опонента саме за рахунок КПЗУ, не зупиняючись навіть перед доносами на західноукраїнських комуністів у різні інстанції Виконкому Комуністичного Інтернаціоналу та ЦК КП(б)У.

(Продовження. Початок див. у №№ 90 за 13 травня, 97 за 22 травня).

ЖУК Федот Арсентійович. У 1931 році вступив до КПЗУ, брав участь у роботі партійного осередку. Одночасно був секретарем партійного осередку МОДРу. 1938 р. заарештований. Оголосив голодовку в знак протесту проти катувань. Був кинутий в карцер, після чого втратив зір. Вийшов на волю у вересні 1939 року.

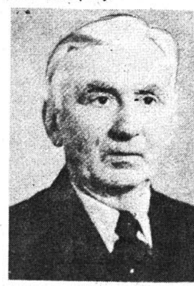

ЛИТВИН Іван Пилипович. З 1930 р. — член КПЗУ. Декілька разів арештовувався. Учасник Великої Вітчизняної війни. В 1953—1958 рр. працював головою Комарнівського райвиконкому.

МАКСИМЮК Микола Юрійович. Член КПЗУ. За революційну діяльність заарештований і відправлений у концтабір Береза-Картузька. Помер у Видинові.

ПРОЦЮК Пилип Семенович. Член КПЗУ з 1925 р. Двічі (1925, 1935) засуджений окупаційними властями до різних строків ув'язнення. З листопада 1942 до лютого 1943 ув'язнений у концтабір Майданек. Підтримував контакт з польським партизанським з'єднанням. Загинув від рук оунівців.

Валентин ЧЕМЕРИС

СИНИ ЗМІЄН

Інша річ у багатих, знатних і можних. Золото, що прикрашало їх у цьому світі, супроводжувало їх і на той світ. Вождів, владик і особливо царів ховали з таким сяйвом золота, з такою пишністю, щедрістю й людськими жертвами, що могили їхні — воістину золоті! — вражають і нині. Тіло померлого царя бальзамували і покривали воском так, щоб воно могло зберігатися 40 днів — такий визначався час прощання для повелителів Скіфії. Померлого зодягали в парадне вбрання, рясно всіяне золотими бляшками та іншими прикрасами, на шию надягали золоту гривну чи пектораль і на спеціальному візку возили його по всіх підвладних йому племенах, і ті племена приєднувались до поховальної процесії. На знак скорботи скіфи обрізали волосся, дряпали обличчя, заподіювали собі різні каліцтва, голосили й побивалися, всіляко підкреслюючи, яка то тяжка втрата спіткала Скіфію. Об'їхавши всіх родичів і всі підвладні племена, жалобний кортеж прямував до місцевості Герри — найвіддаленішої окраїни скіфської землі, де на березі ріки Герр був цвинтар скіфських царів.

Яму копали глибиною десять і дванадцять метрів, аж до білої глини, померлому клали його багату зброю, оздоблену сріблом та золотом, парадний одяг, безліч золотих прикрас, серед яких траплялються справжні шедеври, унікальні речі за своєю художньою досконалістю, наприклад золота пектораль, знайдена Б. Мозолевським під час розкопок Товстої Могили, сотні золотих бляшок, знайдених у «золотому» кургані Куль-Оба, золотий гребінь у кургані Солоха чи інші багаті речі з поховання скіфських царів. У могилу клали посуд з напутною їжею, дерев'яні блюда з м'ясом, амфори з вином. Поруч царя клали його наймолодшу дружину, попередньо її задушивши, щоб вона пестила царя й на тому світі, слуг, рабів. Останні — раби є раби — покладені в скорченому положенні і без речей. Разом з верховими кіньми — кількість сягала іноді десятків, а іноді і сотень голів — ховали конюхів, воїнів. Як засвідчує Геродот, особи, яких ховали разом із скіфським царем, були не рабами, а вільнонародженими скіфами, що прислуговували їм за життя і виявили бажання слугувати їм і в потойбічному світі.

(Продовження. Початок у номері за 25 травня ц. р.).

Згори могилу накривали дерев'яним накатом і насипали курган. Чим знатнішим був небіжчик за життя, тим вищим йому насипали курган. Землю возили здалеку (щоб не псувати рельєф навколо поховання), день у день скрипіли сотні возів, везучи землю, вивершуючи курган усе вище і вище. Минав рік, і скіфи знову приходили до могили і справляли криваву тризну, під час якої в жертву померлому приносили п'ятдесят молодих воїнів— їх душили і мертвими розміщували в позі вершників на вбитих конях навколо кургану. Ще досипали землі і розходились уже назавжди, а віки й тисячоліття над могилами скіфських владик пливли та й пливли...

СКІФСЬКІ ДАРИ ПЕРСЬКОМУ ЦАРЕВІ

Найбільше Скіфія прославилась за царя Іданфірса, за якого вона, власне, вийшла на історичну арену. Тоді ж про скіфів говорили всі навколишні народи і племена, а про самого Іданфірса складали легенди, співали пісень навіть через століття після тих славетних подій ранньої історії Скіфії.

А сталося ось що. Року 513-го до нашої ери могутній перський цар Дарій I, котрий до того не знав поразки, з велетенським військом вирушив у похід на Скіфію. Буцімто, щоб покарати непокірних кочовиків за їхні минулі походи в Азію і поразку, завдану ними мідійцями. Насправді ж Дарію, який вів одну завойовницьку кампанію за іншою, надто заважали непокірні, волелюбні і сильні кочовики у межиріччі Борисфена й Танаїса — в будь-який час вони могли вдертися в його володіння. До всього ж, степовики багаті, мали незліченні стада худоби, табуни коней, зброю, золото — все те хотів захопити Дарій. А одночасно й нових рабів роздобути. Розбивши скіфів, перський цар мріяв поробити їх не лише своїми данниками, а й воїнами, використавши скіфську кінноту у походах проти інших народів. Збудувавши міст через Боспор Фракійський (що було на ті часи технічним дивом), а згодом і через Істр, Дарій з військом, яке до того не знало поразок з боку Фракії, вступив у межі Скіфії. І над самим подальшим існуванням Скіфії нависла смертельна загроза.

Коли б скіфи кинулись у відкритий бій, то перська орда просто б поглинула їх. Це розумів мудрий владика Скіфії Іданфірс. Він звернувся за допомогою до своїх сусідів, але ті, за винятком сарматів, будинів та гелонів, відмовилися допомагати кочовикам — могутня й агресивна Скіфія і для них була загрозою, то для чого ж їй ще й допомагати. І тоді царські скіфи на чолі всенародного ополчення під орудою Іданфірса розділили свої сили на три загони, частину майна та худоби відправили разом із скіфами далеко на північ, а самі з трьох напрямків розпочали свою дивну війну з персами. Шістдесят днів водили вони персів за собою. Дарій багнув вирішальної битви, у якій він без сумніву переміг би кочовиків, але ті старанно уникали її, дотримуючись тактики партизанських наскоків на окремі загони ворога, заманювали його вглиб країни і завели аж до озера Меотиди і далі на північ. Безперервно атакуючи окремі перські загони, знищуючи їх, скіфи день у день знесилювали і спустошували військо Дарія, засипали позад себе криниці й джерела води, випалювали трави. В безводних гарячих степах, виснажені голодом і безцільним блуканням, ганяючись наче за степовим маревом, перси були безпомічні. І Дарій у безплідних переслідуваннях скіфів втрачав своє військо і його бойовий дух. Відчував: без жодної битви його перемогли скіфи.

Вже впавши у відчай, змиривши свою гординю, Дарій звернувся до Іданфірса з пропозицією: або розпочати з ним, Дарієм, битву, або визнати себе слабшим і підкоритися персам землею та водою і стати данниками перського царя. Ось що відповів Іданфірс:

«...Знай, перс, який я: і раніше ніколи не втікав я зі страху ні від кого з людей, і тепер не тікаю від тебе... а чому я не квапишся битися з тобою, я й це роз'ясню: у нас нема ні міст, ні засіяної землі (тут Іданфірс говорить лише про кочовиків.— **В. Ч.**), з-за якої ми поквапилися б битися з вами зі страху, аби вони не були захоплені й спустошені. Якби треба було, щоб то не стало прискорити бій, то у нас є могили предків: ось спробуйте розшукати і зруйнувати їх — тоді дізнаєтесь, чи будемо ми битися з вами заради могил, чи ні; раніше ми не поборемося, якщо нам не захочеться... А тобі замість дарів землі й води я посилаю такі дари, які тобі належить одержати: нарешті за те, що ти називаєш себе моїм володарем, ти мені ще поплатишся...».

І надіслали скіфи дари персам хоч і символічні, але образливі: птицю, мишу, жабу і п'ять стріл. Значення дарів було таке: «Якщо ви, перси, не полетите на небеса, перетворившись на птахів, якщо не сховаєтесь у землю подібно до мишей чи не стрибнете в озера, перетворившись на жаб, то не повернетесь назад вбиті оцими стрілами».

Дарій безславно залишив Скіфію. Без жодної вирішальної битви він програв похід. Розгубивши половину свого війська, кинувши на призволяще поранених і ослаблих, він ледве врятувався. Скіфи ж переслідували незваних гостей аж за Дунай і цим обезсмертили себе на віки вічні.

«ГОВОРИТЬ, ЯК СКІФ»

У царя Гнура було чотири дружини — три скіф'янки, а одна еллінка. Вона й народила Гнуру двох синів: Савлія та Анахарсіса. Перший вдався воїном, другий — мудрецем, крім батькової мови, знав ще й материну, еллінську. Після смерті батька їхні шляхи розійшлися: Савлія, як старшого в роді, вибрали царем, Анахарсіс же, більш схильний не до меча-акінака, а до слова мудрого, помандрував у Грецію, до тамтешніх мудреців. Еллінські філософи тільки дивувалися ясному розуму скіфського царевича й охоче з ним бесідували. Це про нього, мандрівного скіфського філософа, розповідає у своїй книзі «Про життя, вчення та висловлювання знаменитих філософів» Діоген Лаертський: «У вільномовстві своєму він був такий, що це про нього пішла примовка: «Говорить, як скіф».

В Афінах Анахарсіс прийшов до будинку Солона і велів одному з рабів передати, що до господаря завітав Анахарсіс, щоб його бачити і стати, як можна, його другом і гостем. Почувши таке, Солон велів рабу передати, що друзів, звичайно, заводять у себе на батьківщині. Та Анахарсіс сказав, що Солон якраз у себе на батьківщині, то чому б йому і не завести друга? Вражений його винахідливістю, Солон впустив його і став йому кращим другом.

Це він, скіф Анахарсіс, сказав, додає далі Діоген Лаертський, що виноградна лоза приносить три грона: гроно насолоди, гроно сп'яніння і гроно огиди. Це він, Анахарсіс, коли плив у Грецію на кораблі та дізнавшись, що товщина корабельних дощок чотири пальці, зауважив, що корабельники пливуть на чотири пальці од смерті. А на запитання, які кораблі безпечніші, відповів: «Витягнені на берег»...

Коли ж в Афінах один афінянин почав над ним насміхатися, що він варвар, скіф Анахарсіс відповів:

— Кажеш, що мені є ганьба моя скіфська вітчизна? А ти — ганьба своєї вітчизни.

І коли його запитали, що хороше в людині, а що погане і добре водночас, відповів: «Язик». А якось один афінянин — юний, але з тих, хто вже нахильці глушить вино, почав його з п'яних очей ображати, Анахарсіс спокійно йому відповів:

— Якщо ти, хлопче, за молодих літ не можеш винести вина, то в старості тобі доведеться носити воду.

А ще любив Анахарсіс за ясною бесідою і гарне вино. Тільки дивно йому було, що греки розбавляють вино водою.

— Вино славне своїм хмелем — прудконогим конем, — казав він.— Ви ж розбавляєте вино водою, убиваєте прудконогого коня, а натомість осідлуєте лінивого вола.

І навчив греків пити нерозбавлене вино, і греки відчули в ньому смак. І казали:

— Цей с
ловік. Ану
скіфа... нер

Звідтоді
то казали

— Підс
долий нер

Царю Кр
писав: «Я
ку землю,
жим звича
треба, дос
тися у Ск
щим, аніж

Анахарс
рідну Скіф
мудрецем,
рідним бра
що він, А
чужим бог
сити їм ж
ру скіфів
вом. І дар
певняв сво

— Всі
лі, хоч
треба

бі, кохати
дякувати
були, за

Дарма.
в груди

НОВ...

Схожа
на початк
в сім'ї
Аріапейта
дружиною
Сина сво
вича Скіл
швидше
фом. Він
материно
звичай гр
ред їхньо
рою. Ста
бат ца
чи
і зв
жив
вії, де ма
з біломар
ми. Кожн
до Ольвії
почет і
а до міст
зу ж за
ка брама
тював в
не міг пр
Щоб ніх
побачив
перевдяг
ке (вже
злочином
античним
гуляв, п
мудрецям
не слово
жній елл
Ольвії
гнучкоті.
ка. О
царя (вд
нього бу
теж мол
ольвіопо
рядки з
теси Сап

Кінно

Струн

Шодо

Тільк

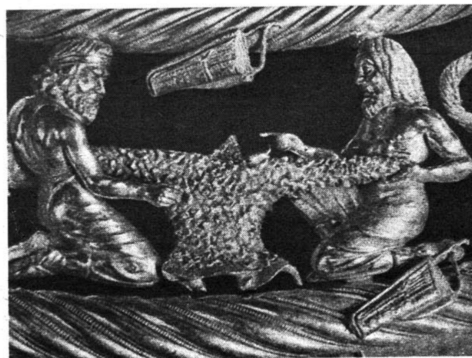

…ИНИ ЗМІЄНОГОЇ БОГИН…

за винятком
в та гелонів,
омагати ко-
утня й агре-
для них була
я чого ж їй
. І тоді цар-
олі всенарод-
під орудою
или свої си-
и, частину
відправили
и далеко на
рьох напрям-
свою дивну
. Шістдесят
и персів за
багнув вирі-
якій він без
би кочовиків,
уникали її,
ктики пар-
ків на окре-
а, заманюва-
раїни і заве-
Меотіди і да-
Безперервно
перські за-

Дарій безславно залишив Скіфію. Без жодної вирішальної битви він програв похід. Розгубивши половину свого війська, кинувши напризволяще поранених і ослаблих, він ледве врятувався. Скіфи ж переслідували незваних гостей аж за Дунай і цим обезсмертили себе на віки вічні.

«ГОВОРИТЬ, ЯК СКІФ»

У царя Гнура було чотири дружини — три скіф'янки, а одна еллінка. Вона й народила Гнуру двох синів: Савлія та Анахарсіса. Перший вдався воїном, другий — мудрецем, крім батькової мови, знав ще й материну, еллінську. Після смерті батька їхні шляхи розійшлися: Савлія, як старшого в роді, вибрали царем, Анахарсіс же, більш схильний не до меча-акінака, а до слова мудрого,

цію на кораблі та дізнавшись, що товщина корабельних дощок чотири пальці, зауважив, що корабельники

— Цей скіф — мудрий чоловік. Ану вип'ємо ще під скіфа... нерозбавленого...

Звідтоді греки, коли пили, то казали один одному:

— Підскіф ще... — себто долий нерозбавленого вина.

Царю Крезу Анахарсіс так писав: «Я приїхав в еллінську землю, щоб навчитися чужим звичаям, золота мені не треба, досить мені повернутися у Скіфію, ставши кращим, аніж я був».

Анахарсіс повернувся в рідну Скіфію прославленим мудрецем, але був убитий рідним братом Савлієм за те, що він, Анахарсіс, молився чужим богам і посмів приносити їм жертву. З точки зору скіфів це було кощунством. І дарма Анахарсіс запевняв свого брата-царя:

— Всі ми діти однієї землі, хоч …іф, хоч … скіф, і треба … і в мир… друж-

Шанували й препильно оберігали ольвіополіти свого знаменитого гостя-степовика, котрий так тягнувся до їхньої культури. Але давно відомо: немає такої таємниці, котра б згодом не стала відомою. Дізналися скіфи, чим займається їхній цар в грецькому місті. Навіть побачили, як він, в еллінському вбранні, вистрибує у веселому вакхічному танку. Неймовірна чутка, що їхній цар таємно молиться чужим богам, підняла на ноги Скіфію. Скілу довелося втікати за Істр до фракійців. Царем було вибрано брата Скіла Октамасада. Він поклявся будь-що спіймати і смертю покарати відступника, як свого часу Савлій покарав брата свого Анахарсіса. Аби уникнути війни зі скіфами, фракійці видали скіфам їхнього збіглого царя.

«Октамасад, — пише у

македонці, — їхній цар не чистить свого коня, бо має багато конюхів.

— Я теж маю багато конюхів, — відповів Атей, чистячи свого коня (це він завжди робив, коли хотів зосередитися, щоб обрати єдино правильне рішення). — Багато-багато конюхів маю...

Найбільшої своєї могутності Скіфія досягла в IV ст. до н. е. за царя Атея, котрий об'єднав під своєю владою всі скіфські племена і став на десятиліття й десятиліття живим богом для них. Йому ніхто не зважувався перечити, його слухали і шанобливо називали Батьком. Тільки за Атея Скіфія з політичного об'єднання племен нарешті перетворилася в державу, з якою вже рахувалися і яка на повний голос заявила про себе в тодішньому світі. І тому скіфів боялися й осте-

ним царем і
й фізично ду…
людиною, с…
жителем, вік
ся, був безме…
в'я невичерп…
він більш як
і прославився
го попередни…
Іданфірс міг
ним у славі.
Атей був о…
декого, як, н…
ків, та макед…
куватим. Сам…
коня. Це ж…
страшенно ди…
рювало, що …
ши гру їхньо…
флейтиста Ісм…
пив до скіфів…
важив: «Добр…
І флейта у …
все ж я відда…
твоїй дудці, а…
коня».
Атей люби…
усе, але люб…

їх, скіфи
силювали і
йсько Дарія,
себе криниці
випалювали
них гарячих
ні голодом і
анням, га-
за степовим
були безпо-
у безплідних
скіфів втра-
о і його бо-
дчував: без
го перемогли

відчай, зми-
дину, Дарій
Іданфірса з
розпочати
битву, або
абшим і під-
землею та
нниками пер-
що відповів

, який я: і
е втікав я зі
го з людей,
від тебе... а
юся битися з
оз'ясню: у
, ні засіяної
фірс говорить
ків. — **В. Ч.**),
квапилися б
страху, аби
ахоплені й
треба було,
прискорити
могили пред-
те розшукати
— тоді діз-
емо ми бити-
и могил, чи
е поборемося,
хочеться... А
ів землі й
акі дари, які
держати: на-
ти називаєш
арем, ти ме-
ся...».

скіфи дари
иволічні, але
, мишу, жа-
Значення
«Якщо ви,
ите на небе-
ись на птахів,
есь у землю
ей чи не
ра, перетво-
то не повер-
вбиті оцими

помандрував у Грецію, до тамтешніх мудреців. Еллінські філософи тільки дивувалися ясному розуму скіфського царевича й охоче з ним бесідували. Це про нього, мандрівного скіфського філософа, розповідає у своїй книзі «Про життя, вчення та висловлювання знаменитих філософів» Діоген Лаертський: «У вільномовстві своєму він був такий, що це про нього пішла примовка: «Говорить, як скіф».

В Афінах Анахарсіс прийшов до будинку Солона і велів одному з рабів передати, що до господаря завітав Анахарсіс, щоб його бачити і стати, як можна, його другом і гостем. Почувши таке, Солон велів рабу передати, що друзів, звичайно, заводять у себе на батьківщині. Та Анахарсіс сказав, що Солон якраз у себе на батьківщині, то чому б йому і не завести друга? Вражений його винахідливістю, Солон впустив його і став йому кращим другом.

Це він, скіф Анахарсіс, сказав, додає далі Діоген Лаертський, що виноградна лоза приносить три грона: гроно насолоди, гроно сп'яніння і гроно огиди. Це він, Анахарсіс, коли плив у Гре-

пливуть на чотири пальці од смерті. А на запитання, які кораблі безпечніші, відповів: «Витягнені на берег»...

Коли ж в Афінах один афінянин почав над ним насміхатися, що він варвар, скіф Анахарсіс відповів:

— Кажеш, що мені є ганьба моя скіфська вітчизна? А ти — ганьба своєї вітчизни.

І коли його запитали, що хороше в людині, а що погане і добре водночас, відповів: «Язик». А якось один афінянин — юний, але з тих, хто вже нахильці глушить вино, почав його з п'яних очей ображати, Анахарсіс спокійно йому відповів:

— Якщо ти, хлопче, за молодих літ не можеш винести вина, то в старості тобі доведеться носити воду.

А ще любив Анахарсіс за ясною бесідою і гарне вино. Тільки дивно йому було, що греки розбавляють вино водою.

— Вино славне своїм хмелем — прудконогим конем, — казав він. — Ви ж розбавляєте вино водою, убиваєте прудконогого коня, а натомість осідлуєте лінивого вола.

І навчив греків пити нерозбавлене вино, і греки відчули в ньому смак. І казали:

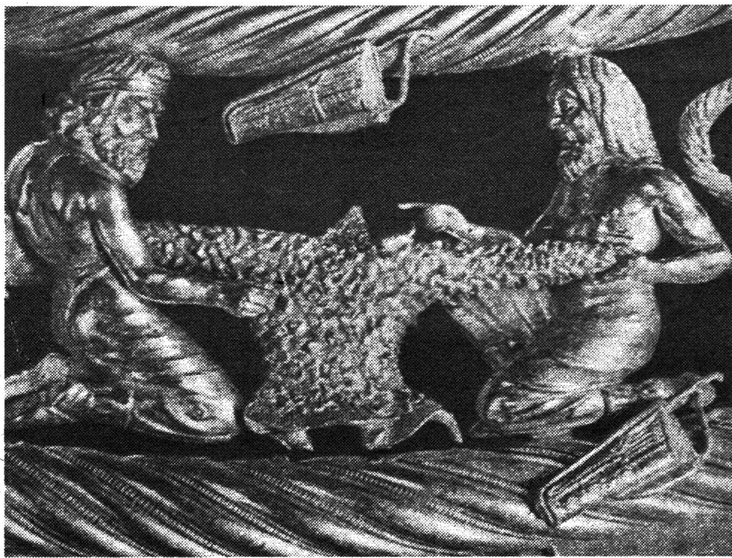

бі, ко…тися в мудр… слові і дякувати богам, чиї б вони не були, за життя і добро.

Дарма. Савлій послав йому в груди смертельну стрілу.

НОВ…А, ЯК… 2500 РОКІВ

Схожа історія трапилася на початку V століття до н. е. в сім'ї скіфського царя Аріапейта. Першою його дружиною теж була еллінка. Сина свого, скіфського царевича Скіла, вона виховала швидше елліном, аніж скіфом. Він блискуче оволодів материною мовою, добре знав звичай греків, схилявся перед їхньою високою культурою. Ставши після загибелі бат… царем Скіфі… …ехтуючи с…пом, царськ… …атром і зв… …ми пред… …більше жив у …рецькому м…ті Ольвії, де мав навіть свій палац з біломармуровими колонами. Кожного разу, прибувши до Ольвії, Скіл залишав свій почет і військо під мурами, а до міста йшов сам. І відразу ж за ним зачинялася міська брама — доки Скіл гостював в еллінів, жоден скіф не міг проникнути в місто. Щоб ніхто з кочовиків не побачив був, як їхній цар, перевдягшись у все еллінське (вже це скіфи вважали злочином) приносив жертви античним богам, веселився, гуляв, пив вино, бесідував з мудрецями, читав вірші, одне слово, тримався як справжній еллін. Була в нього в Ольвії кохана — молода, гнучкотіла й зваблива еллінка. Обіймаючи скіфського царя (вдома, у Скіфії, в нього була жона скіф'янка), теж молодого і гарного, юна ольвіополітка шепотіла йому рядки з вірша грецької поетеси Сапфо:

Кіннота одним, а іншим —
піхота,
Струнких кораблів ряди —
третім...
Шодо мене, то на чорній
землі найкращий
Тільки коханий...

своїй «Історії» Геродот, — велів відразу ж відрубати голову Скілу». Далі батько історії пише: «Так міцно скіфи тримаються своїх звичаїв і такій суворій карі вони піддають тих, хто запозичує чуже».

Вчені не були впевнені в достовірності цієї оповідки Геродота, як і взагалі в самому існуванні Скіла. Надто вона... романтична, як би ми сказали. Чи не міф це, бува? Не легенда?

І ось у тих місцях, де, за свідченням Геродота, переховувався у фракійців Скіл (тепер румунська Добруджа), археологи знайшли золотий перстень, на якому був малюнок: скіфський цар отримує символи влади від скіфської матері-богині, котра сидить на троні і тримає в руках «всевидяче» дзеркало. А біля скіфа, котрий схилив голову перед благословенням богині, викарбувано: «СКІЛ».

І ясно стало: Скіл — не міф і не легенда. Геродоту треба вірити. Дві тисячі п'ятсот років пролежав перстень Скіла в землі і не загубився. Воістину мав рацію один з тих, хто писав про цю знахідку: «Дивна наука археологія. Її новини чим старіші, тим цікавіші».

«ЩОБ МОЇ КОБИЛИЦІ НЕ ПИЛИ ВАШОЇ ВОДИ»

Атей шматком повсті чистив коня — старанно і вміло. Навіть із задоволенням. Це страшенно здивувало посланців македонського царя. Ні, їх здивувало не те, що Атей чистив коня, — скіфи люблять коней чи не дужче за своїх жінок і пестять їх, як дітей, — а те, що Атей був скіфським царем. Славетним, знаним у світах і могутнім царем.

І сам... сам чистив свого коня!

Атей тим часом поспитав македонців:

— А ваш цар чистить свого коня?

— Ні, — відповіли вражені

рігалися. А остерігаючись, слухали їх. Принаймні намагалися не дратувати, аби не накликати на себе ж біду. Коли Візантій — давньогрецьке місто-поліс на європейському березі Боспору, в майбутньому столиця Східної Римської імперії Константинополь, — спробував було зашкодити торговим інтересам скіфів, то Атей надіслав візантійцям коротенького листа:

«Цар Скіфів Атей народу візантійців.

Не шкодьте моїм прибуткам, щоб мої кобилиці не пили вашої води».

І цього було досить. Візантійці більше не прищемлювали інтереси Атея. Бо знали: Атей може кинути летючу кінноту аж до Боспора Фракійського і ніхто його не зупинить...

Атей був не тільки видат-

водити за ніс…
недалекого п…
сам, з допомо…
греків, навіт…
монету почав…
бо яка ж де…
монети. У сі…
десят років …
див у бій сво…
ну свою кінн…
роки не знал…
фи вірили, щ…
їхнього царя …
тому він віч…
вічна і Скіфі…
Ця віра д…
наївним і за…
фам. Як ч…
Атей не воло…
ні Скіфія не…
Наприкінці …
Атей, забагну…
свої володін…
воював з фра…
Атея в союзі …
царем Філіп…
Олександра

...ОГОЇ БОГИНІ

— мудрий чо-
ємо ще під
вленого...
и, коли пили,
одному:
ще... — себто
вленого вина.
Анахарсіс так
хав в еллінсь-
навчитися чу-
золота мені не
мені поверну-
ставши кра-
ув».
повернувся в
прославленим
був убитий
Савлієм за те,
рсіс, молився
посмів прино-
у. З точки зо-
уло кощунст-
Анахарсіс за-
рата-царя:
іти однієї зем-
хоч ... скіф, і
мир... друж-

мудр... слові і
и, чиї б вони не
я і добро.
лій послав йому
тельну стрілу.

ЯК... 2500
КІВ

рія трапилася
століття до н. е.
іфського царя
Першою його
була еллінка.
кіфського царе-
она виховала
ом, аніж скі-
скуче оволодів
вою, добре знав
схилявся пе-
сокою культу-
після загибелі
Скіфі... ехтую-
рськи... атром
реді... більше
ому ... Оль-
віть свій палац
вими колона-
разу, прибувши
л залишав свій
о під мурами,
в сам. І відра-
чинялася місь-
доки Скіл гос-
ів, жоден скіф
нути в місто.
кочовиків не
як їхній цар,
у все еллінсь-
іфи вважали
носив жертви
м, веселився,
но, бесідував з
тав вірші, од-
ався як справ-
Була в нього в
ана — молода,
ваблива еллін-
очи скіфського
у Скіфії, в
она скіф'янка),
і гарного, юна
шепотіла йому
грецької пое-

им. а іншим—
піхота,
раблів ряди—
третім...
то на чорній
і найкращий
ний...

Шанували й препильно оберігали ольвіополіти свого знаменитого гостя-степовика, котрий так тягнувся до їхньої культури. Але давно відомо: немає такої таємниці, котра б згодом не стала відомою. Дізналися скіфи, чим займається їхній цар в грецькому місті. Навіть побачили, як він, в еллінському вбранні, вистрибує у веселому вакхічному танку. Неймовірна чутка, що їхній цар таємно молиться чужим богам, підняла на ноги Скіфію. Скілу довелося втікати за Істр до фракійців. Царем було вибрано брата Скіла Октамасада. Він поклявся будь-що спіймати і смертю покарати відступника, як свого часу Савлій покарав брата свого Анахарсіса. Аби уникнути війни зі скіфами, фракійці видали скіфам їхнього збіглого царя.

«Октамасад, — пише у своїй «Історії» Геродот, — велів відразу ж відрубати голову Скілу». Далі батько історії пише: «Так міцно скіфи тримаються своїх звичаїв і такій суворій карі вони піддають тих, хто запозичує чуже».

Вчені не були впевнені в достовірності цієї оповідки Геродота, як і взагалі в самому існуванні Скіла. Надто вона... романтична, як би ми сказали. Чи не міф це, бува? Не легенда?

І ось у тих місцях, де, за свідченням Геродота, переховувався у фракійців Скіл (тепер румунська Добруджа), археологи знайшли золотий перстень, на якому був малюнок: скіфський цар отримує символи влади від скіфської матері-богині, котра сидить на троні і тримає в руках «всевидяче» дзеркало. А біля скіфа, котрий схилив голову перед благословенням богині, викарбувано: «СКІЛ».

І ясно стало: Скіл — не міф і не легенда. Геродоту треба вірити. Дві тисячі п'ятсот років пролежав перстень Скіла в землі і не загубився. Воістину мав рацію один з тих, хто писав про цю знахідку: «Дивна наука археологія. Її новини чим старіші, тим цікавіші».

«ЩОБ МОЇ КОБИЛИЦІ НЕ ПИЛИ ВАШОЇ ВОДИ»

Атей шматком повсті чистив коня — старанно і вміло. Навіть із задоволенням. Це страшенно здивувало посланців македонського царя. Ні, їх здивувало не те, що Атей чистив коня, — скіфи люблять коней чи не дужче за своїх жінок і пестять їх, як дітей, — а те, що Атей був скіфським царем. Славетним, знаним у світах і могутнім царем.

І сам... сам чистив свого коня!

Атей тим часом поспитав македонців:

— А ваш цар чистить свого коня?

— Ні, — відповіли вражені македонці, — їхній цар не чистить свого коня, бо має багато конюхів.

— Я теж маю багато конюхів. — відповів Атей, чистячи свого коня (це він завжди робив, коли хотів зосередитися, щоб обрати єдино правильне рішення). — Багато-багато конюхів маю...

Найбільшої своєї могутності Скіфія досягла в IV ст. до н. е. за царя Атея, котрий об'єднав під своєю владою всі скіфські племена і став на десятиліття й десятиліття живим богом для них. Йому ніхто не зважувався перечити, його слухали і шанобливо називали Батьком. Тільки за Атея Скіфія з політичного об'єднання племен нарешті перетворилася в державу, з якою вже рахувалися і яка на повний голос заявила про себе в тодішньому світі. І тому скіфів боялися й остерігалися. А остерігаючись, слухали їх. Принаймні намагалися не дратувати, аби не накликати на себе ж біду. Коли Візантій — давньогрецьке місто-поліс на європейському березі Боспору, в майбутньому столиця Східної Римської імперії Константинополь, — спробував було зашкодити торговим інтересам скіфів, то Атей надіслав візантійцям коротенького листа:

«Цар Скіфів Атей народу візантійців.

Не шкодьте моїм прибуткам, щоб мої кобилиці не пили вашої води».

І цього було досить. Візантійці більше не пришемлювали інтереси Атея. Бо знали: Атей може кинути летючу кінноту аж до Боспора Фракійського і ніхто його не зупинить...

Атей був не тільки видатним царем і полководцем, а й фізично дуже здоровою людиною, скіфським довгожителем, вік якого, здавалося, був безмежним, а здоров'я невичерпним. Царював він більш як шістдесят років і прославився, як ніхто з його попередників. Хіба що Іданфірс міг позмагатися з ним у славі. До всього ж Атей був оригіналом, для декого, як, наприклад, греків, та македонців, аж дивакуватим. Сам чистив свого коня. Це ж треба! Греків страшенно дивувало й обурювало, що Атей, послухавши гру їхнього знаменитого флейтиста Ісменія (він потрапив до скіфів у полон), зауважив: «Добре граєш, грек. І флейта у тебе жива. Та все ж я віддаю перевагу не твоїй дудці, а іржанню свого коня».

Атей любив коней над усе, але любив і греків поводити за ніс, вдаючи з себе недалекого простака... А сам, з допомогою все тих же греків, навіть власну золоту монету почав карбувати — бо яка ж держава без своєї монети. У сімдесят, у вісімдесят років Атей все ще водив у бій свої війська, страшну свою кінноту, яка довгі роки не знала поразки. Скіфи вірили, що боги наділили їхнього царя безсмертям і тому він вічний. А з ним вічна і Скіфія.

Ця віра дорого коштувала наївним і забобонним скіфам. Як час покаже, ні Атей не володів безсмертям, ні Скіфія не мала вічності. Наприкінці свого життя Атей, забагнувши розширити свої володіння на заході, воював з фракійцями. Скіфи Атея в союзі з македонським царем Філіппом II (батьком Олександра Македонського) розбили сильне царство одрісів і поширили свої володіння за Дунай аж до грецьких міст Томи та Істрія на західному березі Понту. Але згодом відносини між Атеєм та Філіппом зіпсувалися (сильна Скіфія заважала Філіппу II, котрий прагнув завоювати світ), і між вчорашніми спільниками почалася війна, що тривала з перемінним успіхом. Та у вирішальній битві 339 року до н. е. з македонцями скіфи потерпіли жахливу поразку. Загинув і сам Атей, якому тоді виповнилося 90 років. Для скіфів то була фатальна битва: македонці полонили 20 тисяч жінок та дітей, захопили 20 тисяч племінних кобил і багато іншого скіфського добра. Як свідчить історія, поразка, завдана скіфам Філіпом Македонським, стала кінцем їхньої могутності і відкрила цілу смугу наступних невдач і поразок...

А ІМ'Я СМЕРТЬ УКРАЛА...

Грецький письменник Лукіан (II століття нашої ери) записав розповідь скіфа Токсаріда про їхній обряд побратимства:

— Коли хто-небудь вибраний у друзі, то відбувається укладання союзу, і ми даємо найбільшу клятву: жити один з одним і померти, якщо потрібно, один за одного. При цьому ми робимо так: надрізавши собі пальці, збираємо кров у чашу і, оголивши леза мечів, обидва тримаючись один одного, п'ємо з чаші, після цього немає нічого такого, що могло б нас роз'єднати.

Лукіан слово в слово записав розповідь скіфа. Але ніхто Лукіану не вірив. Міф! Щоб дикі варвари отак клялися один одному в дружбі, щоб життя заради побратимства віддавали? Ні, вони дикуни, а тому не здатні на високі пориви душі.

Ще раніше про обряд побратимства у скіфів писав і батько історії Геродот. Але й Геродоту не вірили: у варварів не може бути душа такою багатою, як в еллінів. Мине багато-багато віків, перш ніж археологи побачать на власні очі той обряд побратимства — на золотих бляшках з кургану Куль-Оби. Двоє скіфів п'ють з одного рогу вино, обнявшись і притискуючись один до одного, очевидно, щойно дали клятву на вічну дружбу і побратимство, життя свого не шкодувати один за одного... Але не вберегли вони один одного і свою Скіфію.

Невезіння може переслідувати не тільки окрему людину, а й цілий народ, прирікаючи його на поступовий занепад, а потім і зникнення з історичної арени. А ще потім — і з лиця землі.

«За рікою Танаїсом вже не скіфська земля...».

Це рядок не з вірша, хоч і звучить поетично, а з «Історії» Геродота. Танаїс (Дон) був східним прикордонням Скіфії, у всі роки безпечним. По той бік Танаїсу жили сармати. Їх ще називали савроматами — від іранського слова «саоромант» — «оперезаний мечем».

Оперезані мечами були не просто східними сусідами скіфів, а ще і їхніми далекими родичами. (Існувала легенда, що сармати народилися від шлюбу скіфів з амазонками). У звичаях, побуті, в житті сармати-кочівники не дуже різнилися від скіфів-кочівників, навіть мови їхні були близькими.

Оперезані мечем і принесли загибель Скіфії. Власне, стали початком її загибелі. Колись скіфи й сармати жили мирно, навіть родичалися на прикордонні. Ну, траплялися сутички, як то буває і між добрими сусідами, сармати зрідка переходили Танаїс, захоплювали пастівники. Але все то події були локальні, місцевого значення.

Та, починаючи з III ст. до н. е. і особливо з II ст. до н. е., чисельність сарматів почала загрозливо зростати, множились їхні стада худоби, отари овець, табуни коней — потрібні були нові й нові пастівники, простори для кочівок. І сармати, переходячи Танаїс, посунули такими ордами, що значна частина Скіфії швидко перетворилася в пустелю. Ослаблені внутрішніми суперечностями, поразками на заході, сини змієногої богині вже не могли протистояти натискові кочових орд і під ударами сарматів відкочовувались все далі й далі на південь, в пониззя Дніпра. Невдовзі й сама назва «Велика Скіфія» зникла, з'явилася Сарматія, кордони якої доходили спершу до лівого берега Дніпра, потім до Дунаю, і далі аж до Вісли. Проіснувала Сарматія на скіфських і фракійських землях більш як півтисячі літ і сама зникла — під ударами інших племен.

А Скіфія трималася ще кілька століть — у пониззі Дніпра й у Криму. Далі відходити — в південному напрямку — не було куди. Далі здіймалися гори, за горами — море, за морем — чужі краї. На захід, за Істр, відходити ще можна було, і частина скіфів, перебравшись в гатські та фракійські краї, із впертістю приреченого намагалася створити на території Добруджі (сучасна Румунія) свою державу, яку названо було Малою Скіфією, якій не тільки не судилося замінити колишню Велику, а й навіть уціліти. Більшість скіфів зачепилася за останній шматок рідної землі в пониззі Дніпра та Степовому Криму, де й заснували останню Скіфію, теж, як і заістрянська, з епітетом Мала. Збудували на річці Салгір і свою столицю з грецькою назвою Неаполь (нове місто), відому з історії як Неаполь Скіфський. Отож, наприкінці свого існування на планеті Земля сини змієногої богині мали аж дві Скіфії, обидві Малі і обидві приречені. Трохи довше протрималася кримська Мала Скіфія і навіть на деякий час досягла розквіту. Особливо в II столітті до н. е. за правління царя Скілура та сина його Палака. Тоді почали з'являтися нові поселення скіфів, розширювалися старі, налагодилася жвава торгівля з сусідами, потроху збільшувалася територія Малої Скіфії, вже її владики навіть карбували власні гроші. Здавалося, ще трохи, ще якесь зусилля, і Скіфія з Малої знову стане Великою і вціліє у світі білому.

Але сталося все навпаки.

Меморіал

ПОМ'ЯНЕМО БЕЗНЕВИННО УБІЄННИХ

До війни ці місця називали «зоною НКВС». У 1936—1940 роках тут розстрілювали і катували людей. Звичайно, як «ворогів народу». Тепер ми достеменно знаємо, що ніякими ворогами вони не були. У більшості своїй — це прості робітники і селяни. Нині, нарешті, ми знаємо і місця масових поховань жертв сталінських репресій. Саме Вінниці судилося стати одним з перших міст на Україні, де вони виявлені. Недавно тут побував Патріарх Київський та всієї України Мстислав і провів поминальну панахиду.

Слова Патріарха, звернені до багатолюдного натовпу людей у Вінниці, були сповнені болем і стражданням.

Вклонитися пам'яті безневинно убієнних з'їхалися запрошені Вінницьким обласним товариством «Меморіал», Вінницькою громадою УАПЦ люди не тільки з області, а й з інших міст України.

Сьогодні місце поховань позначено пам'ятним знаком, а восени тут планується відкрити Меморіал пам'яті репресованих, робота над проектом якого вже почалася.

Людмила КАРОЄВА, директор Вінницького краєзнавчого музею.

НА ЗНІМКАХ: поминальну панахиду править Патріарх Київський та всієї України Мстислав.

Фото **Валентина ХОМЛАКА.**

ЩО ТАКЕ ХРИСТИЯНСЬКА МОЛИТВА?

Катехізисна школа

Що більшість з нас знає про молитву? Що люди ходять до церкви молитись Богу? Досвідченіші скажуть, що треба вранці, увечері та перед обідом читати спеціальні молитви. Люди віруючі, але неосвічені, додадуть ще щось про таїнства.

Але ж потяг людини до Бога найбільше виявляється у молитві. Той, хто молиться, звертається до Бога розумом, серцем і всіма своїми силами і зосереджує їх лише на Ньому одному. Він відкидає од себе усі думки про видимі й невидимі предмети і навіть абстрактні думки.

Оскільки Господь є найвищим і найсвятішим од усього, то ясно, що той, хто молиться, сходячи до Нього своєю душею і сприймаючи себе Його створінням і грішним перед Його лицем, не може не пройнятися почуттям особливого благоговіння і трепету перед Ним. Коли відсутнє це почуття, то нема і молитви. Без благоговіння молитва стає непрощеним зухвальством перед Богом. А наблизившись до Нього з благоговінням і піднісши до Нього розум і серце, людина вступає з Ним у таємничу безпосередню бесіду.

Коли душа остаточно зійде до Бога, то молитва припиняється, поступаючись місцем любові Божій. Так остаточно досягається мета молитви. Таким чином, за своєю суттю молитва є таємниче спілкування Бога з людиною.

У преподобного Єфрема Сиріна ми знаходимо таку молитву до Бога: «Прийми молитву нашу, Господи, і даруй нам Себе Самого, у Тобі живемо ми, Тобою володіємо замість усього іншого». Звичайно, досягають цього лише ті, котрі поєднують молитву з повним дотриманням усіх християнських чеснот. Лише тоді молитва стає уже не просто молитвою, а певним морально-психічним станом людини.

За загальноприйнятим визначенням християнська молитва здійснюється у дусі та істині. Під духом тут розуміється, що під час молитви недопустимо думати про щось інше, або відволікатись. А під істиною — справжня, вільна од усяких забобонів віра і внутрішнє почуття людиною Бога. Втім, людина може просити у Бога цієї віри, і почуття, коли вона ще не повністю утвердилась. Адже Господь сказав: «Котрий з вас, чоловік, мавши сотню овець і загубивши одну з них, не покине в пустелі тих дев'яноста й дев'яти, та й не піде шукати загиблої, аж поки не знайде її? А знайшовши, кладе на рамена свої та радіє. І прийшовши, скликає він друзів і сусідів, та й каже до них: «Радійте зі мною, бо знайшов я вівцю свою тую загублену». Говорю вам, що так само на небі радітимуть більш за одного грішника, що кається, аніж за дев'яноста і дев'ятьох праведників, що не потребують покаяння!

Або яка жінка, що має десять драхм, коли згубить драхму одну, не засвічує світла, і не мете хати, і не шукає уважно, аж поки не знайде? А знайшовши, кличе приятельок та сусідок та каже: «Радійте зі мною, бо знайшла я загублену драхму!». Так само, кажу вам, радість буває в Божих Анголів за одного грішника, який кається». (Лук. 15, 4—10).

Ірина ЖИЛЕНКО.

БЕЗ БЛАГОГОВІННЯ МОЛИТВА СТАЄ НЕПРОЩЕНИМ ЗУХВАЛЬСТВОМ ПЕРЕД БОГОМ. А НАБЛИЗИВШИСЬ ДО НЬОГО З БЛАГОГОВІННЯМ І ПІДНІСШИ ДО НЬОГО РОЗУМ І СЕРЦЕ, ЛЮДИНА ВСТУПАЄ З НИМ У ТАЄМНИЧУ БЕЗПОСЕРЕДНЮ БЕСІДУ.

КАЇН І АВЕЛЬ

Дитяча Біблія

Після вигнання з раю в Адама і Єви народилися два сини — Каїн і Авель. Каїн мав недобре серце і служив сатані. Авель любив добро, хоч він і був людиною грішною. Бог дав йому в серце Духа Святого, тому Авель любив Бога. Авель сумував серцем за свої гріхи і прохав у Бога прощення; Бог, побачивши його каяття, прощав йому гріхи його.

Каїн і Авель, подібно до свого батька Адама, здобували хліб свій в поті чола свого. Каїн обробляв землю, садив дерева, жав жниво. Авель пас вівці, він був пастухом.

Бог не приходив тепер і не розмовляв так часто з людьми, як це робив у раю, але інколи Він таки говорив з людьми і дозволяв їм звертатися до Нього в молитві. Бог бажав, щоб люди завжди пам'ятали, що Син Господній Ісус обіцяв померти за них, тому він давав їм можливість про це нагадувати. Він звелів їм зробити жертовник, а на жертовник класти ягня чи козеня, а потім спалювати його. Це означало «приносити жертву». Бог хотів, щоб, приносячи жертву, люди думали про те, що прийде такий час, коли Син його буде страждати за гріхи наші.

Авель приносив завжди ягнят, і таким чином згадував обітницю Божу; Бог прихильно ставився до Авеля і його жертвоприношень. Каїн не слухався Бога і приніс одного разу в жертву плоди замість ягняти. Господь розгнівався на Каїна і не прийняв жертви його. Заздрячи братові своєму, якого любив Бог, Каїн зненавидів Авеля.

Господь сказав Каїнові: «Чому ти засмутився? Якщо ти будеш любити Мене і служити Мені, Я буду прихильним до тебе, а якщо ти не будеш слухатися Мене, Я змушений буду покарати тебе». Але Каїн і далі ховав злі помисли у своєму серці. І ось що, нарешті, він зробив. Одного разу, коли обидва брати були на полі, Каїн піднявся на Авеля і вбив його. Кров Авеля зачервоніла землю. Він став першою людиною, яка померла на землі.

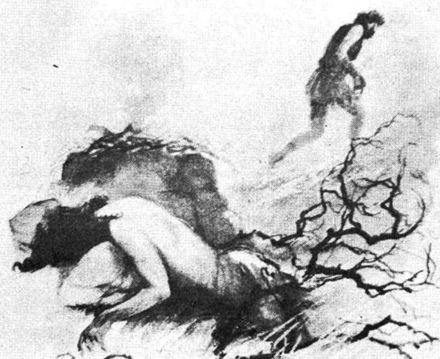

Незабаром Каїн почув голос Божий, який кликав його. Бог промовляв: «Де Авель — брат твій?» — «Не знаю,— відповів злий Каїн,— хіба я сторож братові своєму».

— Я бачив на землі пролиту тобою кров, кров брата твого, — сказав Бог. — Нині ти проклятий від землі. Ти повинен залишити дім батька твого і матері твоєї і зробитися бездомним мандрівником на землі.

І пішов Каїн до далекого краю і збудував там хатини для себе і своїх дітей. Вони жили нечестям, ставши синами диявола.

Так зазнали горя і втратили одночасно обох синів Адам і Єва. Як вони повинні були оплакувати Авеля, ховаючи його! Але ще сильніше вони повинні були плакати, роздумуючи над злобою Каїна.

Навіщо вони з'їли запропонований сатаною плід? Якби вони не з'їли його, вони ніколи не втратили б блаженства. Каїн не став би злим і не вбив би свого брата Авеля. Але Бог змилувався над Адамом і Євою і дав їм ще сина, який під впливом Духа Святого, був вірний Богові: ім'я йому Сиф. Діти Сифа боялися Бога і Бог любив їх, називаючи своїми дітьми.

(Далі буде)

Наше інтерв'ю

ПЕРШ, НІЖ ПРОЛУНАЄ ПОСТРІЛ

Нещодавно відбувся XII з'їзд Українського товариства мисливців та рибалок. Проходив він без помпи, по-діловому. Головою президії Республіканської Ради Українського товариства мисливців і рибалок обрано Миколу Корриржа. З ним зустрівся наш кореспондент.

Кор. — Миколо Опанасовичу, що засвідчив XII з'їзд Українського товариства мисливців та рибалок, які основні підсумки роботи за останні п'ять років?

М. К. — Перш за все необхідно зазначити, що з'їздові передувала досить велика і напружена робота районних, міських, обласних організацій. Вони висували своїх делегатів, тому представництво на з'їзді було всебічним і різноманітним. Що ж до основних підсумків, то з'їзд засвідчив, що центр роботи сьогодні перемістився до первинної організації. Саме вона, первинна організація, повинна вирішувати, як їй планувати роботу в угіддях, як господарювати, щоб віддача була найефективнішою. Ми підняли сьогодні роль первинної організації як господаря угідь, тому ніхто не має права без її дозволу йти в угіддя і полювати. Сподіваємось, це буде зафіксовано і в новому Статуті товариства.

Кор. — У багатьох наших читачів та й серед громадян побутує думка, що мисливці лише стріляють і нищать живу природу.

М. К. — Це зовсім не так. Перш, ніж пролунає постріл, треба точно знати, яке поголів'я тієї чи іншої дичини на даній території. Для цього проводиться таксація, тобто рахується поголів'я. При цьому враховується, скільки потрібно залишити на маточне поголів'я, або на розплід, простіше кажучи. Важлива і наявність кормової бази. Якщо кількість звірів перевищує можливості природи прогодувати її, то це не на користь ні флорі, ні фауні. Крім цього, я повинен підкреслити, що товариство працює по відтворенню звірів і птахів значно більше, ніж відстрілює. Про це свідчать і цифри зростання кількості дичини в республіці. В угіддях товариства на 25—40 відсотків збільшилось поголів'я лося, кабана, оленя, козулі, зайця-русака. Не слід забувати, що члени товариства охороняють «свої» угіддя від браконьєрів і зацікавлені, щоб збільшувалося маточне поголів'я.

Кор. — Які ж основні зміни будуть в новому Статуті товариства?

М. К. — Не вам розказувати, що життя сьогодні значно подорожчало, отже, дорожчають і природоохоронні заходи. Тому, очевидно, у кілька разів зросте і сума вступних та членських внесків товариства мисливців і рибалок. Ну і значних змін зазнає Статут щодо прав та обов'язків первинних організацій, буде відрегульовано взаємовідносини міських та сільських організацій на основі взаємодії, взаємодопомоги та взаєморозуміння.

Кор. — Чи порушувалося на з'їзді питання про забезпечення мисливців та рибалок необхідним спорядженням, набоями, одягом?

М. К. — Це дуже болюче питання і воно гостро поставало на з'їзді. Порушені зв'язки з Росією та й деякими іншими республіками з питань постачання нам, наприклад, декотрих видів набоїв та іншого спорядження. Тому ми пішли шляхом створення цехів по виготовленню цих набоїв в нашій республіці, і, думаємо, незабаром цю проблему буде вирішено. Складніше з одягом — немає хорошого матеріалу. Працюємо й над вирішенням багатьох інших проблем.

Кор. — Спасибі за інтерв'ю.

Бесіду вів
Ігор КАБЛАК.

Фото Михайла САЧКА.

Якщо пощастить

ЮШКА РИБАЛЬСЬКА (ПОДВІЙНА)

В умовах переходу до ринкової економіки рибальство перестає бути лише хобі, особливо коли рибалці-любителю везе. Отже, якщо ви впіймали з кілограм риби, вважайте, що юшка буде на славу. А для цього треба:

кілограм свіжої риби, два-три лаврові листочки, молотий чорний та червоний солодкий перець за смаком, сіль.

Відібрану для юшки велику рибу чистять, а з дрібної виймають лише нутрощі. Далі всю рибу ретельно миють. Дрібну рибу ріжуть на шматочки й опускають в марлевому мішечку в казанок, де буде варитися юшка. Кип'ятять 30 хвилин, потім мішечок виймають і дрібну рибку викидають. Велику рибу розрізають на крупні шматки і відварюють уже без мішечка. У кінці солять, додають лавровий лист, перець. Дають ще раз закипіти.

Більше ніяких спецій додавати не треба, щоб не зіпсувати натуральний смак справжньої рибальської юшки.

На конкурс: пригода

КАРАСИК

Купила, якось, мати живої риби: була велика й маленька. Принесла додому, поклала в миску з водою й почала чистити. Звичайно, не рахувала, скільки їх там, тому й не помітила, що одна рибка вискочила. І тільки вночі, коли почула незрозуміле ляскання на кухні, вирішила тут же подивитися, що там скоїлось. А вийшло так, що маленький карасик, вискочивши з миски, потрапив на вогку ганчірку під стільцем і ненадовго затих. Цього виявилося достатнім, щоб не потрапити до компанії чищених. В нагороду йому було збережено життя, правда, яке — в трилітровій банці.

Минуло днів зо три, коли ми прийшли провідати стару матір з онуками. Історія з карасем схвилювала нас, і вирішили ми його відпустити на волю, в рідну стихію. Була саме субота, і це прискорило здійснення нашого бажання. На озері, в Святошино, з правої сторони від Києва, людей в цей час було ще не дуже багато. Та хіба для цього потрібний загал. Милосердя не потребує галасу. Вибрали місце, поліз я з банкою у воду. Потихеньку притопив її, а карасик бігає по колу, мабуть, звик до неволі. Вивів посудину з-під нього — те ж саме. Невже не чує волі? І тут, наче у відповідь на моє запитання, карасик перестав крутитися — стрепенувся і кинувся на велику воду.

Щасти тобі, неборако! Знай наших!

Семен ЛАВРЕНЧУК.
Київ.

За п'ять останніх років у республіці затримано майже 30 тисяч браконьєрів. Вони сплатили 1 мільйон 145 тисяч карбованців штрафів. Вилучено понад 26 тисяч рушниць. Виключено з членів товариства УТМР понад 20 тисяч чоловік.

* * *

Вийшов у світ перший номер газети «Удача», засновник її — Республіканська Рада Українського товариства мисливців і рибалок. Тираж поки що невеликий, близько 20 тисяч. Вартість одного примірника — 50 копійок. Газету можна придбати в магазинах УТМР.

* * *

У первинній організації автобази № 7 Білоцерківського району Київської області кожен з 45 членів колективу відпрацював в угіддях минулого року в середньому 80 днів. Майже на трьох тисячах гектарів розчищено джерела, посаджено 1500 дерев, встановлено 9 годівниць для звірів, збудовано кормосховище, реконструйовано й зариблено 3 ставки.

* * *

За останні п'ять років вирощено й випущено на природу 550 тисяч мисливських птахів, серед них більш як 300 тисяч фазанів.

* * *

За грубі порушення правил таксації (обліку) знято з роботи головних спеціалістів Житомирського, Сумського та Черкаського виробничих об'єднань.

* * *

У трудових колективах Українського товариства мисливців і рибалок працює 3605 штатних працівників.

СПОДІВАННЯ ВИПРАВДАЛИСЯ

Нещодавно в нашій тематичній сторінці ми побажали щастя й успіху одному з кращих представників породи такс в республіці — Мартіну. Ці побажання були пов'язані з поїздкою команди мисливських, службових та декоративних собак України до Москви на першу Всесоюзну виставку собак усіх порід. Ця виставка проводилася за правилами ФЦІ (міжнародної кінологічної організації). По всіх невітчизняних породах собак експертами були представники зарубіжних країн Німеччини, Бельгії, Швеції, Франції та інших країн. Виставлялися і найкращі собаки з-за кордону.

Мартін виправдав наші сподівання: експерт із Швеції після тривалої процедури всебічної оцінки присудив Мартіну І місце та велику золоту медаль. На цьому виставка для нього не закінчилася: собака був допущений до наступного туру виставки «Бестен-шоу», де завоював титули «Кращий представник породи» та «Переможець виставки». Окрім медалі і двох розеток хазяїну Мартіна було вручено спеціальний приз фірми «Роял Каніл» (Фінляндія) — зарубіжного спонсора виставки.

Одним з вітчизняних спонсорів було ВЕТ (Всесоюзне екологічне товариство), головою якого є прем'єр Кабінету міністрів СРСР В. Павлов. Прем'єра було обрано почесним головою жюрі «Бестен-шоу». Це пов'язано не стільки з його посадою, як з тим, що наш прем'єр є собаководом-любителем. Непогано було б, якби він поділився думками, як людині вижити в умовах ринкової економіки, та ще й із собакою.

Не обійшлося й без пригод. Чи то через недосвідченість перекладача, чи з чийогось умислу оцінка «перше відмінно» постала як «дуже добре». Шведський експерт це вчасно помітив, виправив «помилку» перекладу і повів далі Мартіна щаблинами успіху. Враження від «Бестен-шоу» також було змазано тим, що почалося «жонглювання» призами, як тільки стало очевидним, що один з них може потрапити до столиці України. З цього приводу кінолог з Києва З. Медведева внесла протест, який обіцяли задовольнити, але так і не зробили цього. На щастя, такі речі собача «свідомість» не здатна зрозуміти і сприйняти.

А попереду в Мартіна Київська міська виставка мисливських собак, міжнародні та внутріпородні змагання. Тож знову бажаємо йому успіхів!

Василь КАБА.
Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

ЩО Ж БУДЕ З ХОКЕЙНИМ РЕЗЕРВОМ?..

Проблема зблизька

У Києві відбулося виїзне засідання юнацького комітету Федерації хокею СРСР, яке зібрало представників 63 шкіл з усіх куточків країни.

Були підбиті підсумки сезону, затверджені результати змагань. Але головним питанням стало фінансове. Як вижити, як утриматися хоча б на плаву? Це вкрай непокоїть сьогодні тих людей, які займаються дитячим спортом. Не виняток, зрозуміло, і хокеїсти. Торік дитячо-юнацькі спортивні школи в Радянському Союзі трималися за рахунок коштів держстраху. А от перспектива — тривожна. Керівництво профспілок країни заявило, що з наступного року спорт узагалі, і дитячий зокрема, воно не фінансуватиме. А ті кошти, що виділяються тепер, будуть передані пенсіонерам, інвалідам, малоімущим.

Що ж, таким людям і сам Бог велів допомагати. Але тут виходить маленька неузгодженість: благодійництво робиться за рахунок... дітей. Чи справедливо це? Відтак, сотні тисяч підлітків будуть позбавлені улюбленого заняття, не матимуть можливості зростати здоровими і дужими. Одне слово, їх виженуть на вулицю.

Ось на цю болючу тему й велося найбільше розмов на тій київській нараді керівників дитячого хокею. То де ж брати гроші, щоб школи не припинили існування? Представники Саратова вважають, що необхідно їх самим заробляти. Скажімо, створювати спільні підприємства. У місті на Волзі при хокейному дитячому закладі таке вже працює: випускає спортформу та інвентар. Але й там проблем чимало. Бракує устаткування, сировини.

У Мінську вважають, що виділяти кошти школам мають клуби. Приміром, підготували гравця до юнацької збірної СРСР — плати за це дитячому закладу, який виховав цього хокеїста. Або передали юнака до команди майстрів — теж має бути компенсація. Але в тому ж мінському «Динамо» не захотіли платити за здібного вихованця місцевої школи. Тоді дирекція СДЮШОР домовилася з ЦСКА і віддала свого хокеїста цьому клубові, який заплатив 18 тисяч карбованців. Що ж, і такий шлях існує. Можливо, тепер у динамівському колективі Мінська шанобливіше ставитимуться до своїх юнаків-земляків. А головне — будуть щедрішими, коли розмова вестиметься на економічні теми.

Ну, а що ж у СДЮШОР «Сокіл» (Київ), яка справедливо вважається чи не найсильнішою в країні?

— Становище у нас дуже важке, — ділиться зі мною директор закладу, заслужений тренер України Валентин Уткін. — Надіємося на Бога і доброту. Скажімо, виділило нам міське газове управління певні кошти, завдяки яким наші діти мають лід у травні. Не можу говорити, що нам не допомагають зовсім. Нас підтримують НТТМ авіаторів, промисловий кооператив «Монтажник», кооператив «Ромашка», республіканський будинок моделей шкіро-галантерейних виробів Міністерства легкої промисловості УРСР, кооператив по виробництву товарів народного споживання «Новинка». Чималі внески роблять і батьки. Але все це джерела, зрозуміло, тимчасові.

— А що ж дорослий «Сокіл»? Адже він тепер складений майже повністю з ваших вихованців. До того ж, двоє з них — Дмитро Христич і Олександр Годинюк,— виступають в НХЛ, за що київський клуб дістав чималі суми валютою...

— Ми готуємо резерв для «Сокола». І це наша головна мета. Але ми добре усвідомлюємо, що й команда майстрів поки перебуває у важкому стані. І у неї безліч проблем. Тому ставати в позу і вимагати щось — просто нечесно. Тому і сподіваємося лише на допомогу добрих людей. Але про одне вже можу сказати сьогодні. До нинішнього часу ми чотирма командами виступали в чемпіонатах СРСР щороку. Тепер доведеться ущільнитися і надсилати на всесоюзну арену лише один колектив...

Ось на такій мінорній ноті завершилася наша розмова. Залишається вірити в те, що знайдуться спонсори. Так і хочеться їм сказати: «Люди, у вас же є діти або онуки. Допоможіть й чужим».

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

Про це говорять

ЯКІ Ж НАМІРИ СЕРГІЯ БУБКИ?

Про те, що знаменитий стрибун з Донецька збирається укласти контракт з одним із зарубіжних клубів і вже «пакує валізи», говорять не тільки в його рідному місті. Саме про це й розмовляли з Сергієм Бубкою кореспонденти Укрінформу.

— Чутки сильно перебільшені,— сказав він. — Хоча, зізнаюся, була пропозиція . одного берлінського клубу. Але то тільки пропозиція... Нічого поки .певного. А втім, навіть якщо контракт буде підписано, переїжджати за кордон на помешкання не збираюся, скоріше за все працюватиму в клубі наїздами.

— Тепер поговоримо про спорт. Перший світовий рекорд англійця Джона Уіллера минулого століття був встановлений за допомогою бамбукової жердини. Нинішні стрибуни навіть і не бачили такого інвентаря. А що сьогодні являє собою ваш «робочий інструмент»! Адже відомо, що ви є одним із «випробувачів» найновітніх конструкцій жердин.

— Стрибаю з жердиною американської фірми «Спіріт». Допомагаю й розроблювачам нових снарядів з шведської фірми «Нордік». Справа ця далеко не проста: тут вивірено дуже багато параметрів. Робота по вдосконаленню цієї важливої складової перемог будь-якого спортсмена триває.

— Що ще допомагає вам підніматися все вище: методики, способи стрибка чи традиції власної школи!

— Наша команда завжди настроєна на перемогу. Особливу увагу приділяємо фізичній підготовці, техніці стрибка, швидкості розбігу. Не були б мої товариші стрибунами з жердиною, більшість з них відмінно почувалася б на спринтерській дистанції бігу. А взагалі кожен спортсмен — і в США, і у Франції, і в Швеції .— вдосконалює насамперед свій стиль. Важлива перемога, важлива висота.

...Коли кілька років тому в Парижі Сергієві Бубці вручили золотий Кубок, фахівці відзначили, що викарбуване на призі зображення спортсмена у стрибку з жердиною зовсім не характерне для нашого земляка. Там стрибун, що називається, видирається на висоту, «вгвинчується» в неї. А Сергій ширяє над планкою. Не даремно ж місцеві газети називали його перемогу польотом над Парижем. Ось швидше емоційне, суто зовнішнє, а не технічне пояснення методу стрибка олімпійського чемпіона і багаторазового рекордсмена світу.

— Чи є у вас надійні тили!

— Звичайно. Це в першу чергу моя сім'я, мій дім, мій рідний Донецьк. Мешкаю в багатоповерховому будинку. Дружу з сусідою — артистом балету Вадимом Писарєвим. Взагалі моя родина добре забезпечена. Маю два автомобілі — «Волгу» та іноземної марки. Дружина Лілія готує юних гімнасток. Ми виховуємо двох синочків — Сергійка та Віталія Шкода, що бачусь з цими найріднішими людьми дуже рідко...

Уславлений український спортсмен перебуває тепер в добрій спортивній формі. Мріє про нові досягнення. Адреса його найближчого виступу — міжнародні змагання в Братиславі.

С. САВЧЕНКО, М. СТОЛЯРОВ, кореспонденти Укрінформу.

НА ЗНІМКУ: для кожного справжнього шанувальника спорту автограф Сергія Бубки — чудовий подарунок.

Фото Миколи БОЧКА.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор
Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Олександр БІЛИК заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:
Заступник головного редактора — Олександр Білик.
Чергові редактори — Валентин Лабунський, Володимир Краснодемський.
Автори макета — Анатолій Мирониченко, Леонід Підлужний.
Випусковий — Леонід Клюско.
Оформлення — Володимир Кисельов.
Коректори: Леся Онищенко, Галина Адамович, Антоніна Голик, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська, Галина Каблак.
Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Сергій Скаженюк.
Лінотипісти: Віктор Процун, Раїса Гринюк.
* * *
Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
Індекс 60955.
Тираж 166.300.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.
Зам. 03151021.